

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anul IV
N-rul 19

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Numărul
Lei 15

CLUJ, DUMINECĂ 15 MAIU 1927

CUPRINSUL

POLITICA EXTERNĂ: Conflictul italo-sârb — — — —	N. Batzaria
ACTUALITAȚI: In Italia prin Ungaria și Jugoslavia — —	N. Ghiulea
Congresul cultural dela Chișinău — — — — —	Soc. de mâine
Discuții și recenzii („Mișcarea social-economică” — Tolstoi	
intim. — Personalismul energetic. — Feminismul) — — — —	Ion Clopotel
Congresul studențimii franceze — — — — —	H. Trandafir
FIGURI REPREZENTATIVE: Din tinereța lui Ioan Trifu alias	
Maiorescu — — — — —	Dr. Cor. Suci.
ARDEALUL VECHIU: Din trecutul orașelor noastre ardelen	
(Numărul caselor urbane) — — — — —	Petru Suci
EUROPA CONTIMPORANĂ: Din volbura romantismului	
francez — — — — —	Adrian Corbul
BIOPOLITICA: „Astra” medicală la sate — — — — —	Dr. Tiberiu Spârchez
CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Hoții de Fr. Schil-	
ler la Teatrul Național din București — — — — —	Ion Băllă
Teatru (Un turneu scandalos). — Conferințe (Alex. Vaida:	
Politica națională și capitalul biologic național). — Cărți, re-	O. B.
viste, ziare (Viața Românească; Indemnul) — — — — —	
CRONICA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ: America și impru-	
mutul economic al Jugoslaviei. — America și împrumutul eco-	Sabin Cioranu
nomic polon — — — — —	
FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SAPTĂMANALE: 3 15 Maiu.	
— Un ziar de propagandă românească la Paris. — Bănuială	
și insinuare. — In amintirea lui Mihai Veliciu. — Clopotele	
catedralei. — Pensuni pentru criminalii politici. — Redacțio-	Red.
nale. — Cronică mărunță. — Bibliografie. — — — — —	

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI No. 51
CALEA VICTORIEI No. 8

Abonamente: Pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. In America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe ce puțin o jumătate de an.

Diverse

Cronica economică — financiară

Un ziar de propagandă românească la Paris. — La sfârșitul lunii Februarie a început să apară la Paris gazeta săptămânală *La Roumanie* „pentru apropierea franco-română și apărarea intereselor românești în Franța”. Gazeta are ca „fondatori de onoare” pe dd. Louis Marin, ministru al pensiunilor în actualul guvern francez și pe generalul Berthelot, cunoscutul nostru prieten. Aproape întreaga presă românească a subliniat cu un entuziasm mai mult sau mai puțin crescut apariția acestui heldomad. Fapt care nu ne împiedică de a avea cu totul o altă părere despre ea. — Avem în fața noastră aproape toate numerile apărute până acum. Răsfoindu-le ne convingem tot mai mult de anemia lor; o comparație cu o simplă foaie de propagandă din cutare orășel de provincie se impune cu necesitate. Cele trei pagini dela început cuprind comentarii juvenile pe marginea evenimentelor în atingere cu noi, scrise cu un bombasticism și o sintaxă regretabilă; câteva șire de complezanță dela cutare mare personalitate franceză care ne agreează; iar pagina a patra, redactată în românește iși zgărie privirea cu mulțimea greșelilor de tipar (cu stilul, ortografia și greșelile de tipar care băjbăie în ea se aseamănă cu proclamațiile austriace de pe la începutul sec. XIX, întâiele în românește). — Nu acesta este organul care ne poate mări, sau cel puțin susține, la un nivel onorabil, prestigiul nostru în centrul cu cea mai intensivă concurență între nații. Glasul unui astfel de organ e, acolo, repede înăbușit, sau și dacă uneori e ascultat, prea multă cinste nu ne face. De bună seamă că cei cari au încurajat inițiativa sunt de părerea că mai bine ceva decât nimic. Prea mult s'a strigat împotriva tembelismului nostru de acolo, încât acum orice se face e ridicat în slavă. Parisului însă nu i-se poate da orice. De bună seamă că propaganda care se face prin o astfel de gazetă constă din trimiterea ei la toate jurnalele, legațiile și prietenii noștri; ea se adresează deci în primul rând intelectualilor de întâia mână. Calitatea, forma ei oficială, frazeologia ei nu poate cuceri însă de partea noastră și alți prieteni și, mai ales, nu o impune ca un organ de informație exactă, care să fie apoi căutat totdeauna. Și iarăși ni-se impune comparația cu ceea ce fac alții. Cehii scot revista *L'Europe Centrale*, eleganța și seriozitatea căreia a fost de multeori comentată în revista noastră, polonii *La Pologne* de aceeași calitate; iar ungurii *La Hongrie* cu un caracter mai științific, însă tot atât de serioasă. Pentru ce nu am putea aduna forțele și banii risipiți în atâtea părți pentru a da și noi francezilor, și prin ei Europei, un organ într'adevăr reprezentativ al culturii și intereselor noastre de astăzi? Căci cu organe ca *La Roumanie* prestigiul nostru cultural — cel mai util pentru crearea unei opinii publice favorabile nouă — scade, în loc să crească, după cum într'adevăr a crescut suportul lui din țară.

In numărul viitor:

Radu Dragnea: „Apărarea Occidentului” de către un critic catalic.

Dr. Ed. Keintzel: Contribuțiuni la rezolvirea problemei minoritare.

Dr. Traian Nichiciu: Situația. Trade Unions-urilor engleze.

Dr. Od. Apostol: Biopolitica.

America și împrumutul economic, al Jugoslaviei. Regatul vecin — aliat nouă — realizează progrese însemnate în domeniul refacerii economice, și în legătură cu aceasta și în domeniul financiar.

Cu ajutorul capitalului străin, în special, cu ajutorul capitalului american, lipsurile postbelice au fost înlăturate, căile de comunicațiune, refăcute, valuta stabilizată, încât viața economică și financiară, prezintă aspectul unei normalizări, fără salturi și urmări dezastruoase, pentru industria și comerțul său.

Împrumuturile noi, contractele în America, sunt menite de către Ministerul de Finanțe, unei mai bune dezvoltări a rețelei feroviare și unor investițiuni productive, puse exclusiv în serviciul vieții economice, cu menirea, de a felicita exportul jugoslav și dezvoltarea industriei naționale.

Știri, primite de către presa economică străină, vestesc succesul adevărat, ce a avut Jugoslavia, în Statele-Unite, cu ultimul său împrumut de 30 milioane dolari (cca 5 $\frac{1}{2}$ miliarde lei) mijlocit prin grupa Blair, acoperit în mai puțin de o oră, în întregime.

Condițiunile sunt favorabile, căci replătirea, urmează a se face în treizeci și cinci ani, pe lângă o dobândă de 7% și un curs de emisiune de 92,5%.

Jumătate din acest împrumut, se afectează planului vechi, elaborat în vremea de ante-belice, construirii liniei Adria, chenată să aducă în legătură directă, peste teritoriul jugoslav — deci neexpusă nici unui pericol strategic în caz de conflicte politice — capitala țării, Belgradul cu unul din porturile dalmatine, o linie, de cea mai mare importanță economică, deservind în același timp și interese strategice.

Acestui împrumut, dela stat la stat, îi va urma în curând, un alt mare împrumut, numit împrumutul industrial, care va deservi numai scopurile industriei exportatoare, căci condițiunile extrem de favorabile, în care se tratează acel împrumut, o dobândă egală cu cea a împrumutului statului, și o eșalonare a replătirii pe un șir întreg de ani, permite acestor industrii, o refacere cu cel mai modern utilaj, și o prosperitate sigură, ne reclamând noile investițiuni, susțragera de capitale rulante.

Se proiectează și crearea unei mari bănci industriale, care însă, va fi alimentată cu împrumuturi streine, pentru a putea corespunde pe deplin și dela început, chemării pentru care se înființează.

Pentru a veni în ajutorul vieții economice, mai eficace, și Narodni Banka (Banca de emisiune a regatului vecin) plănuiește o reducere a scontului cu 1%, măsură, ce va fi urmată desigur, de o ieftinire a dobânzilor debitoare, cari nici odată, n'au ajuns la cifrele fantastice dela noi.

America și împrumutul economic polon. Deodată cu jugoslaviei, și delegații vecinei dela Nord, au tratat realizarea unui împrumut, pentru nevoile economice în Statele-Unite, dar cu mai puțin noroc.

Atunci, când jugoslavii s'arbitrau succesul deplin al încrederii ce li se acorda de către opinia publică nord americană, și manifestată atât de evident, în condițiunile onorabile, în cari s'a contractat frumusețea sumă de 30 mil. dolari, polonii, comunicau la Warsawa condițiuni grele — cam umili-

toare — căci, deși dobânda nu era mai mică, și nici numărul anilor de replătire mai mic, totuși, americanii, cereau, ca să supravegheze de aproape, întrebuințarea capitalului împrumutat, pentru a nu se da altă menire, decât cea inițială.

Și americanii, nu cer puțin. Ei doresc, înainte de toate, ca politica monetară și financiară a băncii de emisiune, Bank Polska să fie urmărită și controlată mai de aproape de către delegatul lor, designat în persoana politicianului financiar Smith — identic, cu delegatul Ligii Națiunilor ca controlor al finanțelor din Ungaria — asistat de alți trei experți financiari străini, un elvețian, un italian și un francez.

Mai cer, ca delegații grupului financiar, care mijlocește acel împrumut să fie aleși ca membri ai consiliilor de administrație, a întreprinderilor statului, devenite independente prin comercializare, având vot deliberativ, în unele chestiuni, chiar hotărâtor și decisiv.

Prima condiție, de a admite, delegați străini în consiliul băncii de emisiune, dă mult de gândit cercurilor conducătoare din Polonia, căci acel lucru ar însemna, pierderea independenței în politica valutară, și deci e numai natural, că se argumentează neadmisibilitatea acelei condițiuni, prin împrăjurarea, că statul polon, nici o centimă nu va întrebuința din banii împrumutați în scopul păstrării stabilizării zlotului, și se va da banilor veniți în țară, o întrebuințare exclusiv economică.

A doua condițiune, a fost admisă în principiu, de către șeful guvernului, mareșalul Pilsudski, întrucât, întreprinderile statului, deși formează exclusivă proprietate a statului, totuși, organizarea lor s'a făcut pe baze pur comerciale, formând corpuri economice independente, cu firmă înregistrată la tribunal și cu obligațiunea, de a încheia anual bilanțe comerciale, pentru stabilirea rezultatelor obținute sau a pierderilor suferite.

Conducerea acestor întreprinderi, se face după aceleași principii ale codului de comerț, întrucât nu ministerele sunt chemate a lua măsurile de garantare a unei prosperități, ci se face de către consilii de administrație independente și de către directori și funcționari, cari nu fac parte din corpul funcționarilor publici.

Concesii, se vor face desigur din ambele părți. Americanii, caută plasament bun, pentru capitalurile ce nu pot fi fructificate în țara proprie în condițiuni satisfăcătoare; iar Polonia, oferă garanții suficiente. Polonia, are lipsă ardentă pentru industriile sale, cari sufer din lipsa de capitaluri disponibile, și necesită în același timp, și un fond de garantare a echilibrului monetar, destul de lăbil și nestabil, după cum ne-au dovedit-o experiențele anului trecut.

AVIZ!

Banca Ardeleană și Casa de Economie S. A. R. Cluj își va ține Adunarea Generală Ordinară mâine, 14 Maiu. Datele principale ale bilanțului:

Capital social — Lei 40.000.000

Rezerve — Lei 8.500.000

Depuneri — Lei 357.996.442

Banca arată o dezvoltare continuativă.

SOCIETATEA DE MĂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:

Ion Clopoșel

CLUJ,

Redacția și Administrația:

Calea Victoriei 51.
Plaja Untrei No. 8.

Telefon 308

Duminică, 15 Maiu 1927

Anul IV

N-rul 19

Numărul: Lei 15

Conflictul italo-sârb

Recentul conflict dintre Italia și Jugoslavia, conflict care, precum se va vedea mai jos, este mai de grabă o ciocnire dintre două lumi și concepții, decât un simplu conflict de egoiste interese economice sau politice, dă chestiunii, pe care spațiul nu ne îngăduie decât să o schițăm în mod sumar, un interes de actualitate.

De altfel, o greșală ce săvârșim, o slăbiciune de care trebuie să ne vindecăm noi românii, este aceea că nu urmărim mai deaproape, cu o mai mare și mai susținută băgare de seamă problemele cari, deși se desfășoară peste graniță, ne interesează însă și pe noi în modul cel mai direct, atingând interese românești din cele mai importante.

Așa este și cu problema născută din conflictul — a cărui aplanare adevărată nu o întrevădem nici într'un viitor mai depărtat — dintre statul și poporul slav al Jugoslaviei și statul și poporul latin al Italiei.

Dece se ceartă aceste două state și popoare?

Mai înainte de a răspunde întrebării acesteia, socotim de folos să amintim că Peninsula Balcanică a fost, de când se pomenește ea, teatru de neîntrerupte frământări, certuri și lupte.

Certuri și lupte între popoarele cari o locuiesc, certuri și lupte între cei de afară pentru a o stăpâni sau măcar pentru a întemeia acolo o egemonie.

În aceeași ordine de idei, aproape nu este perioadă istorică în care un stat sau un popor să nu fi înfăptuit acolo ori o împărăție unitară ori o egemonie.

Așa rând pe rând, vedem Peninsula Balcanică stăpânită de macedonenii lui Alexandru cel Mare, de români, de bizanțini, o vreme mai scurtă de slavi și, la urmă, de turci.

Turcii, însă, erau socotiți — cu toată împărăția lor în Balcani a durat vre-o cinci veacuri — ca stăpâni trecători și, deci, de scurtă durată. Fiecare generație de creștini se credea că ei îi va fi dat să aibă parte de ziua, pe care o socoteau cea mai fericită, când turcii vor fi izgoniți definitiv din Europa și steaguri creștine vor fâlfâi în locul steagurilor semilunei.

Dar pe când creștinii își făceau astfel de visuri și pe când stătuțelele creștine din Balcani își așteptau și dinții și să-

biile, ca să se arunce unele asupra altora pentru stăpânirea pământurilor pe cari turcii nu le părăsiseră încă, dincolo de Balcani, în acea Viena, care a fost, ce-i drept, și un centru de cultură, dar a fost și mai presus de toate un cuib de intrigărie și de întortochiate combinațiuni puțin curate, se râdea în barbă pe socoteala năivității creștinilor balcanici.

Peninsula Balcanică urma, după calculele diplomaților venezi, să cadă, dacă nu sub directă stăpânire, dar în tot cazul sub exclusivă egemonie a monarhiei dualiste.

Evenimentele au distrus aceste calcule și au înlăturat pentru totdeauna o astfel de eventualitate. Monarhia austro-ungară a răposat de vece, închisă într'un mormânt la care nimeni nu merge să plângă și nimeni nu-i aprinde o candelă, dar poftele și ambițiile de cucerire sau, dacă nu se poate, de stabilire a unei tutele, a unei egemonii în Balcani n'au încetat, n'au luat sfârșit. Se poate chiar spune că astăzi sunt mai vii, mai pronunțate, decât cum au fost vre-o dată.

Poporul care astăzi se crede chemat și și îndreptățit să fie în peninsula Balcanică un fel de stăpân, fără a cărui voie să nu se miște măcar un deget, este poporul sârb, un popor înzestrat, incontestabil, cu prețioase virtuți rășboinice, având o bogată și minunată literatură populară, dar totodată un popor pe care șovinismul și părerea eronată ce are despre sine însuși, îl face să cadă în exagerațiuni periculoase și să se lădă, vrând, cum zice proverbul, să ajungă picioarele mult mai mult decât să ajunge plapoma.

Ca o ilustrare a acestei afirmațiuni, pomenim că am avut ocazia să vedem noi înșine în manuale școlare sârbești că Serbia este așezată de Dumnezeu tocmai în centrul pământului și că Belgradul ar fi chiar buricul pământului, de oarece, din orice parte a lumii ai porni, poți sosi la Belgrad.

Sârbii mai sunt, prin temperament, un popor bătaios, visând mereu lupte și în căerări. Croatul *Trumbici*, care, precum se știe, a fost cel dintâi ministru de externe al Jugoslaviei unite, a definit într'unul din discursurile de ținuse în parlamentul dela Belgrad, în felul următor deosebirea dintre sârbi și croați: „Serbia este o cazarmă, iar croația o bibliotecă”, adăugând că sârbii nu concep altă poli-

tică decât aceea a pumnului, a forței brutale.

Zicătoarea lor populară, care se aude foarte des: „*Co e iunac, to e Sârbîn*”, adică: „Orice om voinic, e sârb”, este și ea doveditoare a mentalității acestui popor.

Și sârbii, cari credeau încă din vremea când țara lor era un principat slab și minuscul, astăzi sunt pe deplin încredințați că Serbia este Piemontul Peninsulei Balcanice. După cum Piemontul a realizat unitatea Italiei, tot așa au și ei convingerea că într'un viitor mai mult sau mai puțin apropiat vor isbuti să înfăptuiască în Balcani o mare împărăție, înglobând într'însa și Constantinopolul și fiind scaldată de patru mări: Marea Neagră, Marea de Marmara, Marea Egee și Marea Adriatică.

Și Ferdinand al Bulgariei a avut în decursul primului rășboiu balcanic din 1912 și 1913 o asemenea viziune pentru Bulgaria, dar a fost un vis care, pentru bulgari, a pierit fără umbra unei speranțe de înfăptuire.

Sârbii, însă, cred cu tărie în realizarea lui și în această direcție tind toate gândurile lor, toată activitatea și toate sforțările lor.

Prevenim aci o obiecțiune sau mai bine zis lămurim o chestiune, care în aparență pare că este cam în contradicție cu afirmațiunile de mai sus, pe când, precum se va vedea îndată, nu face în realitate decât să le confirme în întregime.

Anume, dela o vreme încoace și în mod cu totul deosebit dela recentul conflict dintre Italia și Jugoslavia, Belgradul a devenit protagonistul cel mai înverșunat al lozincii: „Balcanii pentru popoarele din Balcani”. Adică state și puteri nebalcanice să nu se amestece în nici un fel în trebile statelor și popoarelor din Balcani, așa ca aceste din urmă să se bucure de toată libertatea și independența.

Spunând că acest principiu nu este de loc nou, recunoaștem bucuros că, aplicat *cinstit*, este totodată un mod fericit de a deslega veșnic nedeslegata problemă balcanică și de a statornici o liniște și o pace reală în acea parte de pământ.

Însă, cum am spus: aplicat *cinstit*. Din nenorocire, lucrurile nu se prezintă de loc în felul acesta, deoarece prin deviza „Balcanii pentru popoarele din Balcani”, sâr-

bii nu înțeleg altceva decât ca întreaga Peninsula Balcanică să fie rezervată pentru dânșii, fiind lăsată la discreția lor și pusă sub egemonia lor.

Dovada că este așa și nu altfel? Sunt dovezi așa de multe și așa de convingătoare, în cât nu mai știm pe care să le înșirăm mai întâiu.

În primul rând, purtarea lor acasă la dânșii — purtare față de ceice sunt, din punctul de vedere etnic, de aceeași rasă cu dânșii și purtare față de minoritățile etnice.

În adevăr, când te proclamă drept campion al principiului ca fiecare popor din Balcani să aibă parte de un traiu liber, bucurându-se de deplinătatea independenței și a drepturilor sale, ești dator, dacă vrei să fi crezut de cealaltă lume, ca tu însuși să dai primul exemplu.

Exemplul, însă, pe care în această privință îl dau sârbii în țara lor face imposibilă orice speranță, orice iluzie întru cât se atinge de sinceritatea spuselor lor. Au răpit muntenegrenilor independența, au apăsător și continuă să apese și să nemulțumească pe croați, pe sloveni și pe dalmați.

Și să nu se uite că muntenegrenii, croații, slovenii și dalmații sunt de aceeași rasă cu sârbii și vorbesc aproape aceeași limbă.

Cât despre minoritățile etnice nesârbești, soarta lor este cu adevărat de plâns, având parte de un tratament cum nu e cu putință să găsești ceva asemănător în vre-un alt stat din Europa sau chiar din celelalte continente.

Să dăm exemplul românilor căzuți sub stăpânirea sârbească. Avem mai întâi românii din Timoc, formând o masă compactă de trei sute de mii de suflete și fiind cetățeni cât mai leali ai statului sârbesc. Se știe că ei au dat Serbiei pe cei mai buni soldați.

Răsplata? Românii din Timoc n'au avut și n'au o singură școală română, precum n'au avut și n'au voie să spună în bisericile clădite cu banii și munca lor o singură rugăciune în limba română.

În Macedonia sârbească, pe care au cucerit-o dela turci în numele unei dreptăți și libertăți mai mari, au închis încă de a doua zi toate școlile și toate bisericile românilor macedoneni, școli printru cari înfloritorul liceu dela Bitolia.

Pomenim cu un sentiment de pietate și recunoștință că cel dintâiu director al aceluia liceu a fost un frate din Ardeal, neuitatul profesor Glodariu.

Nu stau mult mai bine în această privință nici românii din Banatul sârbesc.

Încă un fapt. Numărul total al românilor din Jugoslavia este de vre-o cinci sute de mii. Cu toate acestea, ei n'au măcar un singur reprezentant în parlamentul dela Belgrad.

Intru cât privește gândurile lor față de vecini, notăm că albanezilor le-au răpit, anexând-o, mănăstirea sfântului Naum și cu o bună parte de pământ și că amestecul lor în răzcoalele și în turburările din Albania a fost constatat și dovedit.

Mai amintim că presa și oamenii lor politici nu se sfiesc să declare că Salonul trebuie să le aparțină și că prin deviza „Balcanii pentru popoarele din Balcani” ei înțeleg ca Europa să le lase lor mână liberă în Peninsula Balcanică.

Cu prilejul desbaterilor de acum câteva zile, în parlamentul dela Belgrad, lucrurile acestea s'au spus cu toată claritatea și limpezimea cu putință.

Așa se prezintă chestiunea cu lozinea preconizată de sârbi pentru trebuința cauzei, adică, deocamdată, pentru îndepărtarea Italiei dela orice amestec de orice natură în Peninsula Balcanică.

Totodată cele expuse până aci lămuresc, socotim, în ce constă concepția slavă în Orient: o concepție de predominare, de aspirare.

În ce constă concepția latină și care este în Orient misiunea lașității? Punctele acestea vor fi lămurite într'un articol viitor.

Ne mulțumim deocamdată să invocăm un fapt concret, pipăit, pentru a se vedea mai bine deosebirea dintre cele două concepții.

Ceice au fost în Albania după războiul mondial, au văzut acolo șosele solid construite, poduri frumoase și alte lucrări de utilitate publică. Alături de ele au văzut, însă, sate în ruine, gospodării dărămate și multă mizerie și suferință.

Șoselele, podurile și celelalte lucrări de utilitate publică sunt opera *italienilor*, ruinele și mizeria sunt opera *sârbilor*.

N. Batzaria

ACTUALITAȚI

In Italia prin Ungaria și Jugoslavia

— Note de drum —

Introducere

Nu am intenția aici nici să transcriu impresii de drum, nici să fac povestiri de călătorie presărate cu date și anecdote istorice, atât de frumoase și de utile, cu acelea, care au făcut deliciul tinereții mele lipsită de posibilitatea de a călători aievea.

Public numai niște note de drum, prinse fără carnet și fără creion, rămase în minte prin contraste sau asemănări puternice. E vorba de neînsemnate observații, care ar putea, poate, cândva, să ajute, celor ce vor să facă bine, la îndreptarea răului.

Viza de plecare

Profesorul e socotit și el funcționar public.

În această calitate, deși nu deține nici un secret public și nu poate trăda nimic străinilor, deși e deșert și inamovibil, nu depinde de nimic și nu poate face nimeni nimic, pentru că nu nevoit să meargă și el la Marea de Externe, pentru viza de plecare.

Nu mi-am dat seamă de rostul acestei vize speciale, până n'am venit în fața unei figuri severe de ministru, la care de altfel se intră fără anunțare și fără anticameră.

— Unde călătoriți?

— La Abbazia.

— În ce scop?

— Conduc pe soția mea care va rămâne acolo.

— Dacă întâlniți pe d. Cutare să nu vorbiți cu el.

— Dar d. Cytare este în Italia?

— Nu, dar dacă vă întâlniți cu el să nu vorbiți.

— Domnule Ministru eu nu-l cunosc personal pe d. Cutare și chiar dacă l-aș cunoaște, nu sunt atât de intim cu d-sa

ca să mă viziteze la Abbazia. Eu, după cum v'am spus, merg până la Abbazia și mă reîntorc.

— Bine, bine, dar dacă...

— Și pentru acest dialog, sau altul asemănător, toți acei cari sunt siliți de soartă să aștepte votarea legii armonizării salarilor ca să li se acorde sporul mult așteptat cu care să acopere chiria sportivă cu 300 la sută, sunt nevoiți, dacă au de dus în străinătate, să cheltuiască inutil la București 3—4000 lei.

Prima neplăcere

La granița română, unde atât șeful vămu, cât și subalternii săi, agenți, revizori, taxatori, sunt funcționari ce ne fac cinste, prezentabili ca înfățișare, culti, inteligenți, manierați, un sergent de stradă buhăit și grobian are însărcinarea de a confisca gazetele românești dela acei cari părăsesc țara. „Din ordinul” d-lui șef ridică toate gazetele. Zădarnic îi explici că „Adevărul Literar” sau „Rampa” sunt aproape reviste, oricum nu au nimic politic sau subversiv. El nu poate face distincție. Le-a ridicat pe toate.

Ce rost are această cenzură absurdă și ridicolă?

Nici în Ungaria aristocraților, nici în Sârbia grădinarilor, nici în Italia fascismului dictatorial nu ni s'au confiscat, nici la ducere, nici la întoarcere, nici la intrarea, nici la ieșirea din țară, ziarele pe care le aveam asupra mea.

Ce va fi însemnând confiscarea ziarelor românești la călători, când ziarele românești trec, cu poșta, în fiecare zi, granița?

Valuta română

Este dispoziție generală ca nimeni să nu poată exporta cu el valută română, adică bunătatea noastră de lei. Este o mă-

sură contra acelor care vor să speculeze leul, deșigur bancheri, capitaliști, în marea lor majoritate străini. Din mulțimea de călători români o infimă minoritate ar duce cu ea lei pentru a încerca în străinătate un joc à la baisse.

Înainte era buna dispoziție că orice călător poate duce cu el 2000 lei în numerar.

Dar s'ar întreba cineva la ce pot fi buni lei în străinătate? La nimic, dar ai trebuință de ei la întoarcere.

Căci, ce se întâmplă? La graniță nu te caută nimeni în buzunare, acei cari nu înțeleg să respecte legile și dispozițiile autorității românești, trec cu bani și au, la întoarcere cu ce acoperi primele cheltuieli de bilet, masă și altele. Sunt însă unii care vor să fie respectuoși de legi, și pățesc ceace am pățit eu. Am cumpărat dolarul cu 173 lei când m'am dus în străinătate și l-am vândut la graniță, pentru a-mi procura banii românești de care am avut nevoie, cu 163 lei. Cu ce dreptate să sufere cei corecți și cinstiți această pagubă?

M'am întors în ață cu bani italienesti, sârbești, ungurești, de hârtie, nichel sau argint, nimeni nu m'a întrebat ce fel și câți bani am, numai la granița românească am ajuns fără nici un leu, și a trebuit să schimb pentru a-mi putea plăti biletul de călătorie dela Episcopia Bihorului la Cluj. De ce nu așa fi putut păstra la mine 1000—2000 lei?

Călătoria în Ungaria

Am cunoscut mulți români, cărora li era frică nu numai de o călătorie în Ungaria, dar și de trecerea prin țara vecină. Poate aveau dreptate pentru aici imediati războiului, poate nu aveau nici atunci dreptate, astăzi fără nici o discuție nu au nici un fel de dreptate.

Ungaria este o țară care și-a găsit echilibrul vieții sale. Prețutindeni ordine, muncă ordonată, curățenie și civilizație. Funcționarii, dela cei mai mari până la cei mai mici, deosebit de amabili și îndatoritori. Le rămâi obligat dela primul contact cu ei. Ți se adresează, în chip firesc, în ungurește, le răspunzi în nemțește, continuă în nemțește, iar dacă aude că tovarășul de drum ți se adresează în românește, nu ezită să continue explicațiile sale în românește, dacă cunoaște limba. În drum, nu numai dela unul din ei am primit urarea de bună călătorie.

În vagon-restaurant serviciu admirabil, curățenie exemplară, mâncare aleasă.

La graniță n'am mai văzut jandarmi cu pene de cocoș și mustețe înșepătoare. Numai la o gară în interior am văzut unul. Menținea ordinea cu liniște și cuvință. Mustața era tunsă englezește, iar privirea blândă și simpatică.

Nu ocoliți Ungaria!

Romulus băcsi

În vagonul de dormit Budapesta-Fiume, conducător ne-a fost un bătrân simpatic și bun. După ce ne-a văzut pașaportul ne-a vorbit numai în românește.

Romulus băcsi, cum îi zicea cu dragoste și respect personalul, e un român născut în Rădăuți (Bucovina), a învățat la școala nemțească din Suceava, e de 30 ani în Budapesta, funcționar la Societatea internațională de vagoane cu paturi. Vorbește grai molcom moldovenesc, cu tonul și forma graiului moldovenilor din nordul țării.

De altfel Romulus băcsi e poliglot L-am auzit vorbind cu egală îndemănare și accent corect, nu numai românește, ungurește, nemțește, franțuzește, dar chiar și sârbește și italienește.

Înțelegere de formă și înțelegere de fapt

Suntem prieteni și aliați, cu tratat în regulă, în Mica Antantă, cu sârbi. Ce folos? Românii în Jugoslavia nu întâmpină nici o prietenie, din contră au parte de un tratament mai aspru decât toți ceilalți vecini.

Din țară mi s'a spus că nu este nevoie de viza legației jugoslave în trecerea prin această țară. În tren ți se aplică pe pașaport, un timbru, în schimbul unei taxe de 10 dinari. Mi s'a lăudat chiar această civilizație simplificată a vizei pașaportului. Mai puțin pentru economie, decât pentru a pierde jumătate de zi de așteptare în înghesuială la legația jugoslavă, mi-am pregătit liniștit dinarii necesari, și am pornit la drum. Ce greșală!

La Koprivnița, granița jugoslavă, se ajunge la ora 5 dim.. Din întreg vagonul de dormit numai noi românii am fost siliți să ne sculăm și să ne prezentăm la ancheta dlui polițai. Am fost amenințați, nu cu prea multă politeță, că vom fi dați jos și întorși înapoi, am fost ironizați că ne-am putut închipui că vom plăti numai câte zece dinari, ni s'a făcut la urmă concesia să ni se dea viza în schimbul unei taxe de 198 dinari de persoană.

Nu învinuiesc pe funcționari, probabil acestea sunt instrucțiunile pe care le au, în ce privește tratamentul românilor. Dar neplăcerea pe care o ai de îndurat e mare. Și nu e numai neplăcerea dela graniță pe care o ai, în chip firesc, când tu străin, dela sine, în inferioritate și la discreția funcționarului băstinaș, ești în oarecare nereglă, dar e și incomoditatea orei și faptul că, neavând atâția dinari, și nici o posibilitate de schimb, plătești în valută forte, după un curs pe care ți-l fixează d. polițai, care îți lasă indispus a înțelege, că și aici îți face o concesie. Dar nu aceasta vreau să observ.

În timpul când noi cei cu pașaport românesc aveam de suportat aceste neplăceri, un teanc întreg de pașapoarte maghiare primeau automat, fără ca proprietarii lor să fie deranjați, timbrul de zece dinari și pecetea de liberă trecere.

Și atunci mă întreb, ce înseamnă tratatul scris al Micii înțelegeri? E un joc de diplomați, sau ce? Noi nu câștigăm prin el, nimic în ochii sârbilor și în prietenia lor. Noi nu suntem în stare să încheiem cu ei nici o înțelegere care să fie profitabilă populațiilor reciproce. Cu câtă

greutate s'a încheiat convenția, atât de necesară, a trecerei graniței pentru acei, cărora, prin linia demarcațională, li s'au tăiat proprietățile în două! Cu câtă greutate, și veșnică amânare, se încheie convenția privitoare la școală și biserică.

În fața înțelegerii pe hârtie, fără realitate, și fără fond sufleteș, stă înțelegerea reală între sârbi și unguri, pentru tranzitul oamenilor și mărfurilor, pentru ocrotirea reciprocă a minorităților. Ei nu sunt „prieteni” dar au găsit calea înțelegerii.

Mi s'a spus că acest tratament special pentru români se aplică numai pe linia Zagreb — firește nu de croați, căci deabia în interior am întâlnit funcționari croați — și că pe linia Postumia ar fi altfel. Nimeni să nu se încreadă și să se mă gândescă la vre-o economie de timp sau de bani. Românii să fie chiar mai în regulă decât trebuie în actele lor de călătorie, că nu se știe ce li se poate întâmpla în Jugoslavia.

Fiume, cheia înțelegerii italo-maghiare

Fostul port al ungarilor la Adriatica e mort. Silozurile goale. În rădă două-trei vapoare de comerț pentru un schimb neînsemnat. Șantierul nu are în lucru decât un mic vapor. În port nici o mișcare. În casele de comerț doar joc de vânt. În oraș prăvăliile în decădere. Viața scumpă, mărfurile în prețul celor de aici cu toată vama exorbitantă. Pâinea integrală și scumpă. Zahărul și pastele (macaroanele) mai scumpe ca la noi.

Astăzi Fiume n'are pe cine servi. De când a pierdut Hinterland-ul și-a pierdut și viața. Italienii nu au ce marfă expedea prin el. Istria, e un munte sterp, consumul ei e neînsemnat, iar Trieste de cealaltă parte a bazei triunghiului peninsular, port mai puternic și mai absorbant, ca Fiume.

Fiume pentru italieni e o povară. Fiume nu poate trăi prin el. A ajuns parazitul coastei Cuarnerului.

Sârbi nu vor să-l folosească, ei ridică la Sušak un port nou, rămân unguri.

Fiume de altfel și astăzi e unguresc. Majoritatea populației e maghiară. Și 80 la sută din vizitatorii coastei Cuarnero, dela Abbazia până la Moscheiena, sunt din Ungaria. Ungurilor le revine sarcina de a reda viața acestui port.

După ce am văzut Fiume am înțeles deplin acțiunea primului ministru al Italiei, și tratatul de amicitie italo-maghiar. Fiume este cheia înțelegerii italo-maghiare. Ducele și-a dat perfect de bine seama că acțiunea de cucerire a lui D'Annunzio pentru panșul Italiei, devine din zi în zi mai zadarnică, dacă nu se găsește posibilitatea de viață pentru Fiume. Iar acțiunea sa de apropiere de Ungaria, a găsit deplină înțelegere și aprobare la Budapesta, fiindcă și regatul ungar are absolută trebuință de un port care să-i asigure respirația, are trebuință de Fiume, cel mai apropiat port de mare de această țară.

Italia va abandona comerțul fiuman în mâna Ungariei, e de altfel singura posibilitate de a-și menține cu cinste suveranitatea asupra frumosului oraș, perlă din cumuna celor o sută orașe ale sale.

Înțelegerea italo-maghiară e reală, profitabilă pentru ambele părți și va ține.

Abbazia—Constanța

Între Abbazia și Constanța prea puține asemănări, deși ambele își scaldă privirea în mare.

Abbazia are în spate munte, în față o mare limpede și de o culoare albastră cum numai cerul ne-a deprins să ne arate. Adăpostită de curenții, rar când Abbazia vede marea „înfuriată”. Superioară ca poziție geografică Constanței, Abbazia are aproape tot timpul anului, ceva mai rece iarna și mai caldă vara, o climă dulce și binefăcătoare.

Pe coasta în amfiteatru, Abbazia are o înfățișare minunată. Palatele splendide albe sau palid colorate, apar strălucitoare din verdețea regiunii. Palmieri numeroși, ficuși gigantici, cedri mândri împodobesc căile și grădinile.

Dar nu acestea sunt minunile Abbaziei.

Marea Neagră e mai rea, mai des înfuriată, în fiecare an cere jertfe omenesti, curenții săi sunt mai puternici, clima mai aspră, dar e marea noastră. Constanța și Techirghiolul sunt mai puțin frumoase, Clădirile sunt mai puțin mărețe, confortul mai modest, condițiile de viață cu mult mai inferioare, dar e stațiunea noastră maritimă. Am putea să ne mulțumim cu ce avem, și să ne străduim să facem și noi din Constanța perla Mării Negre, după cum Abbazia e perla Adriaticii.

Abbazia însă nu oferă numai o natură unică, nu oferă numai hotelurile și vilele minunate, cu un confort ales, cu restaurante și pensiuni strălucite, ci și prețuri convenabile. Abbazia e lipsită de speculă, ea e accesibilă tuturor.

Pensiune completă: casă, masă, luminat, încălzit la nevoie, se găsește — de necrezut — dela 200 la 400 lei pe zi de persoană în vilele și hotelurile obișnuite, dela 400 la 800 lei pe zi, în vilele și hotelurile de mare lux. Cu 800 lei pe zi având, pe lângă o masă împăratească, pe care o au și cei cu 400 lei pe zi, cameră cu balcoane, anticameră și baie proprie.

Raportați aceste cifre la Constanța sau Techirghiol. O cameră mediocră o plătești cu 400 lei pe zi — 12.000 lei pe lună — și o cameră bună cu 1000 lei pe zi — 30.000 lei pe lună, iar masa, la Constanța, în prima categorie a Abbaziei, nu o ai pe zi, fără 400 lei, și în a doua categorie, fără 1000 lei pe zi.

Este mai mult decât îndoit.

Pentru această speculă? Abbazia e într-o regiune săracă, aduce alimentele scump, de departe, dintr-o țară nici ea prea bogată. Constanța e într-o regiune bogată, cu alimente ieftine la îndemână și în spate cu un rai de abundență și de bogăție.

Ce n'am putea noi face din Constanța, dacă am fi oameni, dacă n'am fi nesătui

și jefuitori, dacă n'am fi răi și lipsiți de bună cuviință?

Biletele internaționale

La agențiile vagoanelor cu paturi capete bilete de călătorie internaționale. De ori unde, din Cluj de pildă, poți să-ți stabilești un itinerar în lumea întreagă, să plătești întreaga călătorie de aici dus și întors. Scapi astfel de grija cumpărării sau chiar de a avea în buzunar o sută de feluri de valută. Cu carnetele roșii personale poți călători nesupărat două luni de zile, te poți opri unde vrei fără nici o formalitate. Este o ușurință admirabilă pe care o ai în toate țările afară de România.

De aici plecând până la graniță ai bilet de carton, iar la întoarcere de ori și unde ai luat bilete, fie dela o agenție străină, fie de aici pentru întors, nu poți avea bilet decât până la graniță.

Pentru această deosebire? Nu putem noi să deprindem practice civilizate, care au ajuns comune și banale pretutindeni?

De luat bani românești nu putem lua din țară, dar nici bilet pe căile ferate românești nu putem lua dinainte, sau dela o agenție internațională. Fiecare trebuie să se coboare și să cumpere bilet dela graniță. Pentru ce să simți șicană chiar la intrarea în țara românească? Căile de comunicație sunt făcute pentru înlesnirea publicului, pentru ce în România călătorul trebuie să întâmpine toate greutățile?

Baioneta

Când te apropii de țară totdeauna îți bate inima. La pichetul de graniță, apar mândri grăniceri români. Sufletul îți se umple de bucurie și de încredere. Țara nu trebuie să se teamă de dușmani, e bine păzită, e eroic păzită.

Ne place să vedem soldații, însă la postul lor. Când am văzut că acești grăniceri, s'au suit în tren, au ocupat cu baioneta la armă ieșirile vagoanelor și și-au luat o față severă pentru intimidare, m'am gândit la impresia penibilă ce trebuie să facă această strașnică, dar inutilă, măsură asupra străinilor. Dela pichetul de graniță și până la stația de graniță, dela sosire și, aproape o oră, până ce s'a făcut controlul vamal, santinelele nu au îngăduit nimănui să se coboare, să ceară vre-o informație, sau să îndeplinească vre-o formalitate oficială.

Nicări nu am întâlnit o asemenea strășnicie!

Întreând în România, întri într-o țară unde domnește dictatura? Poate. E sigur însă că întri într-o țară unde se face abuz cu folosirea armatei în administrația ei.

Clasa a IV-a

Considerația pe care o avem de poporul nostru apare dela graniță. Ilustrația cea mai frapantă a acestei considerații este transformarea vagoanelor de animale în vagoane-clase.

Râd străinii și tu român, care dorești

ca țara ta să fie cât mai lăudată și măsuros, îți muști pumnii de rușine și de ciudă.

Fumul de lignit

Dar ai scăpat de graniță, de așteptarea fără rost a două ore până ce, toate formalitățile făcute, trenul sboară spre casă!

Pământul românesc te atrage, privești cu plăcere câmpurile lucrute, și cu iubire fărănumea la muncă pe câmp. Privești cu atenție satele românești, și le compari în minte cu satele străine văzute până atunci. Te gândești dacă asupra străinilor acele sate primitive, mai sărace, dar pitorese așezate și înecate în verdețea, vor face o impresie frumoasă.

Peisajul este din ce în ce mai frumos. Se anunță munții. Dela Vadul Crișului, până la Lacul Crișului și apoi Ciucea și dela Ciucea în jos, până la Stana și Aghireș, sunt priveliști minunate. Ieși aproape jumătate afară pe fereastră să sorbi aerul proaspăt și priveliștele ne mai întâlnite. Dar ce păcat! În locurile acestea frumoase care le privești plin de încântare și de mândrie, e țara ta și emoția te cuprinde, un fum gros, rău mirositor și înecăcios, te omoară? Nu s'ar putea ca măcar în unele locuri ale țării, până la electrificare, să se folosească cărbuni buni?

N. Ghiulea

Congresul cultural dela Chișinău

Strădania dlui ministru al instrucției de a mobiliza o parte din puterile didactice în colaborare cu câțiva publiciști pentru o ofensivă culturală, nu poate fi decât salutată cu bucurie. Sistemul de lucru este foarte anevoios și de aceea a fost bună ideea unui congres pentru a se forma un plan unitar de muncă. La Chișinău a și avut loc congresul acesta al conferențiarilor. E bine că o seamă dintre publiciștii cari trebuiau să prezinte referate și-au păstrat complect independența și au spus lucrurile pe șleau.

Cea mai de seamă conferință este incontestabil a dlui Apostol D. Culea, un intelectual foarte bine pregătit care a dăruit literaturii românești câteva perle cu note din excursii și cu fragmente de psihologie a copiilor.

D. Ap. D. Culea era foarte chemat să ia asemenea însărcinări. Am spus dintru început, că cele mai simpatice figuri angajate în această ofensivă culturală organizată de stat sunt dd. Ap. D. Culea și E. Ifrim.

E dureros, că în ce privește Ardealul d. ministru a făcut numiri cu totul nefecite, căci habar n'au de sufletul nației Radu Cosmin și Marin Ștefănescu.

Simțim nevoia de a comunica în paginile noastre câteva adevăruri de preț din conferința dlui Ap. D. Culea, cari merită cea mai întinsă publicitate. Iată-le aci:

„Țăranul nu citește știind că școala, nu i-a insuflat dragostea cititului. Nimeni nu i-a vorbit de frumusețea cutărei cărți cu stăruința negustorului care își laudă marfa ca să-și ademenească mușterii, a-cesta o poate face numai omul cu suflet devotat și înțelegător pentru carte.

Și când țăranul citește singur, străbate cu greutate rândurile din lipsa exercițiului. Dimpotrivă ascultă bucuos, și cu încordată atenție, când altcineva îi citește.

Iar citania frumoasă a cuiva, azi, mâine, poimâine îi trezește o veche dorință spirituală, care se cere pe încetul să fie satisfăcută și singură. Cunosce atâtea cazuri de experiență. Deci dar înainte de a împărți cărțile de citit, va trebui să facem scurte ședințe de recomandare, cari să deschidă spiritul. Să-i zicem pe numele străvechiu, — șezătoare.

Vom relua dar milenara școală a tradiției, actualizând-o, dar păstrând spiritul datinei.

Câte o șezătoare pe săptămână, una cu copiii într-o oră de clasă, și alta cu sătenii, cetind din ceace este mai apropiat de gustul satului, ar fi de ajuns. Trebuie însă să dăm o deosebită grijă bucăților de citit, să fie de cele mai atractive, din cele ce oglindesc sufletul regional.

Să nu vă lăcomiți să adunați sute și mii de cărți în bibliotecă cum se fălesc unii. În românește nu avem 100 de cărți, într'ales și potrivite pentru săteni. Restul sunt pentru cititorii, cari au să se ridice de acum încolo. Cu 25 de cărți bune în câteva exemplare fiecare, să circule toate pe la toți cititorii satului, se poate cuceri într'un an sufletul unui sat pentru cultură, cât nu poate face o bibliotecă cu 100 volume la întâmplare în 5—10 ani. A face pe gospodar să citească cele 25 volume alese în afară de calendar, însemnează a câștiga o frumoasă biruință pentru deceniul nostru.

Aceste cărți nu se potrivesc, firește, toate la fel pentru țăranul bucovinean, transilvănean sau cel din lungul Dunărei. Deci dar nu bibliotecă uniformă, ci cât mai variate pentru nevoile și cerințele locale.

Experiința Americii pentru asimilarea coloniștilor, să ne fie de învățătură. Spiritul practic american a pregătit un corp special de femei, povestitoare minunate, cari merg pe la școli și biblioteci ca să spună copiilor povești în englezește.

În acest chip sufletul copiilor de altă limbă este „furat” și, ca urmare, este aplicat să caute cărți englezești cu asemenea povești. Copilul este crescut de mic în dragostea lucrurilor englezești, și așa America și-a format buni cetățeni, din populația indigenă. Dela americani au luat lecții francezii, italienii, cehoslovacii, sârbii, bulgarii, afară de noi.

Va trebui dar să-l convingem pe domnul ministru al instrucțiunii publice să introducă în programul oficial inovația ceasului de șezătoare obligator în orele de clasă, să orientăm corpul didac-

tic și organele de control în această practică, să-i câștigăm pe toți ca pentru o credință mântuitoare.

În adevăr dacă vom crește pe copil în farmecul cărților vârstei lui cu revista lui periodică, mâine ca absolvent va de-

veni cititorul credincios al bibliotecii populare și membru al oricărei societăți culturale ce va răsări în sat, fiindcă cuțitul i-a intrat de mic în obișnuință”.

Societatea de mâine

FIGURI REPREZENTATIVE

Din tinerețea lui Ioan Trifu alias Maiorescu

— De ce a trecut în țară? —

Cei cari s'au ocupat cu viața și faptele lui Ioan Maiorescu — în general au trecut în mod sumar peste criza, care l'a frământat, la vârsta de 25 de ani, pe tânărul preot din Augustineu din Viena, Ioan Trifu, bursier al episcopului Lemény dela Blaj.

Deși acest moment al vieții sale, petrecut în vara anului 1863, a avut rolul unui despărțitor de ape, el n'a fost reliefat și explicat în deajuns.

D. profesor Vasile Mihăilescu dela Craiova în lucrarea comemorativă scrisă dimpreună cu d. N. Bănescu despre „Ioan Maiorescu”, cu prilejul centenarului nașterii acestuia (1811—1911)¹, amintește de criza sufletească prin care a trecut Maiorescu, asemănând-o cu cea a lui Renan². D. Mihăilescu spune: „destinat, prin învățătura ce o primise și prin dorința părinților săi, ca să se facă preot, Maiorescu, deși bun creștin, nu s'a împăcat niciodată cu teologia și cu spiritul acela de disciplină oarbă în care își trăia viața, atunci ca și acum, cea mai mare parte a clerului. Deprius să-și cugete liber, Maiorescu a văzut repede că nici preoția nu e de el, nici el de preoție. — Deși lipsit de mijloace și, prin urmare, gata de a se preoți ca să aibă cu ce să trăiască, Maiorescu a făcut pasul hotărâtor al vieții sale: a părăsit Ardealul și a trecut în Țara Românească, făcându-se învățător la o școală începătoare de copii la Cerneți, el omul învățat, a cărui cultură i-ar fi putut deschide porțile chiar ale unei universități.

A venit să îndeplinească astfel în Oltenia, rolul pe care îl îndeplinesc marelui său înaintaș, Gheorghe Lazăr, în Muntenia”³.

Mai departe amintește că, sinceritatea și curățenia sufletului său cari îl îndemneau pe Maiorescu să trăiască așa cum vorbea, apoi setea de libertate, dorul de a gândi, a simți și a lucra fără fățărnicie, și conștiința unei puteri de activitate pentru câmpuri mai largi, l-au determinat să părăsească o carieră sigură și comodă în care însă nu credea și să prefere nesiguranța și chiar umilirea în afară de granițele țării sale de naștere.⁴

¹ Tipărită la tip. Rom. București, 1912. Schița biografică s'a tipărit în „Convorbiri Literare” an. XLVI, nr. 10, de unde s'a extras și în broșură separată.

² Vom vedea însă că motivele de ordin filologic și exegetic, cari au zdruncinat credința lui Renan, după cum apare aceasta din „Souvenirs d'enfance et de jeunesse”, nu se prea potrivesc lui Maiorescu, care și după criza din 1836 a rămas credincios, cu toate că revenirea lui s'a produs după ce fusese sfîntit, pe când Renan, din scrupule de conștiință nici nu și-a plecat capul spre a primi darul preoției.

³ O. c., p. 4

⁴ Ibid., p. 5.

Aceste sunt liniamentele generale la cari se restrânge autorul biografiei lui Ioan Maiorescu.

În explicarea psihologică, bazată pe date concrete, a dramei sufletesti care l'a zbuțuit pe tânărul preot (căci fusese hirotonit de către episcopul dela Oradea, Samuil Vulcan, la 24 Oct. 1835) și care l'a determinat să prefere emigrarea cu toată nesiguranța și peripețiile ei, postulul de profesor de teologie la seminarul din Blaj, autorul nu a intrat, de sigur neavând la dispoziție materialul documentar necesar.

Profesorul publicist G. Ionescu-Gion în ale sale „Portrete Istoric” (1894), și George N. Costescu, în articolul său despre „Ioan Maiorescu” (în „Învățământul Primar” pe 1896 nr. 4, din 15 Aprilie) ating de asemenea numai per tangență această parte a vieții lui Maiorescu.

„La 1834 (recte 1835) — spune Costescu — el fu trimis de arhiepiscopul (sic) din Blaj, Lemény la Viena, să-și ia doctoratul în teologie. În institutul Sfânta Barbara (recte Augustineu)⁵ în care Maiorescu intră la Viena, lasă pe al doilea plan teologia, care-l făcea să se curbeze înaintea autorității suverane a canoanelor și nu-l lăsa să se cugete și să lucreze decât în limitele hotărâte de biserică, — în schimb însă, îl atrăgeau cursurile de filologie și istorie, pe cari le frecventa cu toată dragostea.”

Frica de cariera popească, îl făcu la 1836 să părăsească, deși gata de terminat, facultatea din Viena și să vină în Țara Românească”.

D. dr. Iosif Popovici în discursul comemorativ rostit cu ocaziunea centenarului nașterii lui Maiorescu, serbat la Blaj în 29 August 1911, cu prilejul serbărilor „Astrei”, amintește greșit tot de Sf. Barbara și de anul 1834. Spune apoi că „la Viena s'a întâlnit cu Ioan Popasu, pe a cărui soră o ia de nevastă la 1837”, și că „lui Maiorescu nu i-a plăcut popia, a studiat teologia de dragul unchiului său după mamă, S. Vulcan dela Oradea-Mare. Mai mult s'a ocupat însă cu studiul istoriei și filologiei. Teologia n'a absolvat-o (sic) și de groaza popiei a fugit la 1836 în România. Pe unde a trecut, trecut-a prin Banat sau peste Ardeal, nu știm.”

Mai bine informat și de data aceasta a fost acel tovarăș de școală, căruia Maiorescu

⁵ Greșala aceasta o întâlnim și la d. Iorga. Ist. Lit. Rom. în veacul al XIX-lea, v. I, p. 289. „Învățase... la Viena chiar, unde fu unul din școlarii vechiului institut Sf. Barbara”. Tot astfel e și în Encicl. Rom., III, p. 172.

⁶ În „Serbările dela Blaj 1911”, p. 239. Se vede că i-a scăpat afirmația precisă a lui Barițiu (Transilvania pe 1877 p. 154) că „și luă rămas bun dela Ardeal și trecu pe la Brașov în București”.

rescu i-a fost „amic credincios în zile-bune și în zile rele”, *Gheorghe Barițiu*.

Când la 15 zile după moartea lui Ioan Maiorescu, în 20 Sept. 1864, Titu și Emilia înălțau în cimitirul din București un monument de memorie la căpătâiul tatălui lor, Barițiu a ținut la mormântul prietenului său pe care l-a iubit și stimat mult, o cuvântare comemorativă, schițând viața și faptele celui dispărut.⁷

Aici vom face o mică digresiune pentru a se vedea cum și-a făcut Ioan Maiorescu, pe atunci Trifu, studiile sale teologice. La urmă vom reveni la explicarea dată de Barițiu privitor la întreruperea studiilor acestuia și la motivul trecerii lui în Țara Românească.

În 1829, deși absolvase la Blaj cursul de filozofie (de un an, urmând după cei 5 ani de gimnaz) cu „prima eminentia”, Ioan Trifu n'a fost primit în seminarul din Blaj, „din cauza unor vorbe neplăcute ce avuse cu unul din canonicii cei mai bătrâni” ne spune Barițiu.⁸

După o lună petrecută la Cluj, — împreună cu Barițiu — repetând cursul filozofic de a. I, căci cel dela Blaj nu i-a fost recunoscut, a plecat cu recomandare dela Leményi, la Oradea-Mare, unde Samuil Vulcan, care îi era și rudă dinspre mamă, nu numai că l-a primit, ci după terminarea cursului filozofic (Vulcan spune în scrisoarea sa din 14 Sept. 1835 (nr. 334) către Leményi, că Trifu „M. Varadino cursum Philosophicum consumavit”) în toamna anului 1831 l-a trimis în seminarul central din Pesta. În 15 Oct. 1833 deja trecea cu laudă primul riguros, din studiile biblice și limbile orientale, iar în vara anului 1835 termina teologia „cum praeclaro studiorum ac morum calculo”.

La dorința părinților de a-l avea mai aproape de casă, la cererea lui Trifu exprimată și prin M. Fogarasi⁹, Leményi a intervenit în 5 Sept. la Vulcan spre a-i da literile dimisoriale. Acesta deși ar fi avut nevoie de Trifu pentru liceul din Beiuș de curând înființat (la 1828), se învoia să-l dimită, dar numai pentru cazul că Leményi îi va putea exopera — primirea în institutul Augustineum din Viena.¹⁰

⁷ S'a tipărit în „Transilvania” din 15 Iulie 1877 (Brașov) cu prilejul publicării scrisorilor primite de Barițiu dela Maiorescu între anii 1848—1853. Cf. și Părți alese... III, p. 276.

⁸ E vorba cred de canonicul prepozit dr. Vasile (Basiliu) Filipan, (1766—1832) fost între 1821—1832 director de liceu. Acesta a avut un nepot (Ioan Filipan din Chiciud) care în 1829 era primit la teologie. În scrisoarea lui Leményi, (28 Iulie 1829) către Ladislau Gál, domnul de pământ din Bucurdea, care intervenise pentru primirea între clerici a fiului iobagului său, aflăm că n'a fost primit din cauza unor împrejurări și a unei înclinări pe care nu încercă să și-o îndrepte, anume, că „aliorum nepotes suae susceptioni obstaculo esse ominatur”. Arh. Mit. Prot. prezidial din 1829, nr. 564.

⁹ Arh. Mit. Prot. pres. din 1835, nr. 521 din 11 Iunie „Ioannes Triff quarti anni Theologus Pestiensis rogat ut ejus ad hanc Dioecesim dimissionem exoperemur”. Ibid. nr. 520. Rmus D. Michael Fogarasi subfimioris instituti Viennensis Director scribit intuitu Triff Ioannis ad Dioecesim recipiendi.

¹⁰ Ibid. nr. 741. „Illustrissimus D. Eppus Vulkán Joannem Triff sub conditione ei

Cadrele acestui articol nu îngăduie să mă întind la corespondența destul de bogată dintre cei doi episcopi români, apoi dintre Leményi și directorul Augustineului — Mihail Fogarasi, dintre Leményi și episcopul Wagner și la cererea lui Leményi către Impăratul — în chestiunea dimiterii lui Ioan Trifu dela dieceza Orăzii mari și a primirii lui în Augustineu.

Dupăce s'a aranjat și una și cealaltă, datorită străduințelor episcopului Leményi, care avea față de Trifu cele mai bune sentimente,¹¹ Trifu se gătea să-și ia drumul spre cetatea Impăratului spre a-și lua doctoratul în teologie.

În 22 Oct. 1835 Ioan Trifu primea subdiaconatul și diaconatul, iar în 24 Oct. era sfințit de preot de către episcopul S. Vulcan.¹² În 18 Nov. episcopul Leményi la cererea lui Trifu care-l încunostința despre sfințirea sa de preot și fi cerea jurisdicțiunea, i-o și împărțasea, autorizându-l prin aceasta să îndeplinească toate actele preoțești (liturgie, administrarea sacramentelor), iar în scrisoarea ce o acorda îi da sfaturi și își exprima urările sale de bine, ca să devină membru folositor al bisericii, să fie spre mângâierea și folosul diecezei și a națiunii.¹³

Susținut de marinosul episcop Leményi, spre sfârșitul anului 1835 Ioan Trifu lua drumul Vienii, unde avea să întâlnească pe alți doi teologi trimiși dela Blaj, pe Iosif Pop, nepotul canonicului Teodor Pop, și pe Petru Topian, aflători în convictul cesaro-regese Sf. Barbara.

La sfârșitul primului an școlar, în vara anului 1836, parohul aulic Pletz, trimitea informații favorabile despre Trifu, informații pe cari Leményi le lua la cunoștință cu multă bucurie sufletească.¹⁴

Să revenim acum la ceea ce spune Barițiu privitor la petrecerea lui Ioan Trifu la Viena. „Acolo el a făcut cunoștință între alți juri români dela facultățile respective și cu Ioan Popasu dela Brașov, care se afla în convictul dela Sf. Barbara, trimis de episcopul său Vasile Moga, spre

suceptus ad sublimioris Instituti Praesbiterium fuerit dimittit”.

¹¹ În scrisoarea sa din 11 Iunie 1835 către M. Fogarasi Leményi zicea „...ego eidem semper addictus fuerim, et actu sum, verum nescio quo fato tantas adversitates nactus fuerat, ut ne ad domesticum hujus Seminarium suscipi potuerit, eaque ob causam me auctore ad Dioecesim Varadinensem transiverat, ubi non modo susceptus, verum et ad centrale seminarium missus extitit...”

¹² Copie din matricula hirotoniților an. 1835, comunicată de Il. Sa dr. I. Radu, prepozit, Oradea-Mare.

¹³ Arh. Mit. Prot. pres. din 1835, nr. 903 din 18 Nov. „Joannes Triff scribit se ordinibus per Illum Eppum Samuelem Vulkán donatum, una petit Jurisdictionem”. Serisoarea lui Leményi sfârșea prin cuvintele „...optatum progressum faciendo utile Ecclesiae membrum evadere Dioecesi et Nationi solatio et emolumentum esse valeas”.

¹⁴ Ibid., Prot. pres. din 1836, nr. 630 din 28 Iunie. „Rmus Dnus Pletz Parochus aulicus mittit tabellariam informationem de Ioanne Triff Praesbitero nostro in sublimiori instituto existente”. În rescript Leményi scria „...quod exceptioni respondere sattegerit apprime gaudeo...” — Barițiu spune, că la Viena „în an. 1836 a și-depus câteva riguroase”. O. e., p. 154.

a învăța teologia după datina din acele timpuri.¹⁵

Barițiu nu amintește mai pe larg despre relațiile lui Trifu cu Popasu, deși în bună parte deslegarea enigmei privitor la dezertarea lui Trifu din Augustineu e în legătură cu Popazu, respective cu sora lui Popazu, Maria, pe care în Oct. 1837, e și luă în căsătorie.

Lăsând la o parte această latură intimă asupra căreia în preajma mormântului și în prezența fiilor „coconiței Maria” (Emilia și Titu), Barițiu nu va fi ținut de cuviință să insiste, el accentuiază celalalt factor care va fi acționat asupra hotărârii îndrăznețe luate de L. Trifu în Aug. 1836, asupra mediului ambiant.

El descrie lucrurile astfel: „Anul 1836 fu decizător pentru toată viața următoare a lui Maiorescu. Mișcările de atunci naționale, deși foarte sfiite și modeste, converșarea cu cei mai eminenti juri teologi și iuriști germani, unguri și italieni, știrile câte străbăteau despre înaintările ce se făceau în principatele românești pe câmpul literaturii și al publicității, dete activității unui spirit ca a lui Maiorescu o direcțiune cu totul diferitoare de dorințele părinților și ale rudeniilor sale; pentru că unde era să-și afle același sfera de activitate între cătușele, sau bisericesti, sau naționale, sau politice, sau care gemea și susținea tot românul transilvan? Un Maiorescu trebuia să-și caute alt câmp, altă libertate, sau încăi alte mijloace ajutătoare spre a-și desvolta manul (marele) său talent și a răspândi lumina cunoștințelor sale; așa deci, să mergem acolo zise el, unde au suferit George Lazar, Ramonțai, C. Fabian și unde se mai afla pe atunci Murgu și Bojinca (bănățeni), Genilie, Aron (Floriant) și alți ardeleni. În August 1836 Maiorescu își luă rămas bun dela Ardeal și trecu pe la Brașov în București. În același an eforia centrală a școalelor dispuse pe Maiorescu de profesor la Cernăuți (recte Cerneți), de unde însă îndată la 1837 îl strămută în calitate de inspector și profesor de istorie la gimnaziul din Craiova, unde în Oct. se și căsători luând de soție pe coconița Maria, sora dlui protopop Ioan Popazu.¹⁶

Inregistrând diversele păreri asupra cauzei trecerii lui Ioan Trifu în Țara Românească voi permite în traducere câteva documente latinești, din cari vom trage concluziunile ce se impun.

(Va urma) Dr. Coriolan Suciu

¹⁵ L. c. Intre tinerii dela Viena era și *Eudoxiu Hurmuzachi*, care după ce-și terminase studiile juridice (la 1835) rămase la Viena pentru a face studii istorice în arhivele statului, apoi *George Hurmuzachi*, care între 1835—1839 își făcea studiile juridice tot acolo.

¹⁶ Transilvania pe 1877, nr. 14 din 15 Iulie. Popazu la 1864 era încă protopop (dela 1837—1865), iar din 1865—1889 episcop al Caransebeșului.

A apărut

Gânduri și chipuri din Grecia veche de St. Bezdechi

Tip. „Viața”, Cluj Prețul 80 lei

Discuții și recenzii

„Mișcarea social-economică”, în 19 Iunie crt.

Sunt mulțumit că d. prof. G. Bogdan-Duică și-a luat răgazul să consacre „Mișcării social-economice” un articol de fond. Am știut să pun la cântarul cuvântului d-sale, de câte ori a fost rostit în termeni susținuți. Un intelectual cu verva veșnic nouă ca dsa, va fi prea personal, e adevărat, adesea, însă eu sunt sigur că se știe înfrânge pentru a duce obiectivitatea unei discuții cu succes chiar când supune unei analize incisive activitatea unui adversar de credință.

Despre „Mișcarea social-economică” dsa se exprimă cu rezerve. Motivul este că deliberările se fac „cu uși închise”, deci începutul ar fi stigmatizat de un aume „zăvor”. Un articol cu semnătura dlui prof. G. Bogdan-Duică nu poate fi trecut cu vederea, mai ales când chestiunea e pusă frumos, cu judecată așezată.

Poate fi vorba de o îngrijorare? Nici-decum. Conferința are o metodă originală: orice expunere este supusă discuției contradictorii; s'ar putea face într-o adunare publică pe lângă dreptul oricărui participant de a-și exprima părerea? O asemenea anchetă n'ar putea avea sfârșit niciodată. Sistemul particular al desfășurării conferinței impune restricția, limitarea debaterii la membrii asociației. Nu fugim însă cât de puțin de publicitate. Dimpotrivă, întregă materia va fi publicată într-o bibliotecă de specialitate. Conferința va avea loc la 19 Iunie, într-o Duminică, deoarece zilele de lucru rețin pe mulți să fie de față. Admitem cu plăcere accesul ziarelor și al intelectualilor cari vor să se informeze despre chestiunile anunțate. Vom vedea cu bucurie pe d. prof. G. Bogdan-Duică între noi. Materialul este select, bine studiat și va fi desigur de multă utilitate. Statul nu deține monopolul soluțiilor definitive, ci mai degrabă guvernării se arată ca pripiti și fără acel răgaz și acea odihnă intelectuală necesară aprofundării problemelor. Noi nu mai de ajutor putem fi. Nici un alt scop nu ne-am pus decât al studiului în sine și fără nici o pretenție de a „reformă” țara.

Tolstoi intim, ed. Fasquelle. Paris 1926, 2 vol. fr. 25.

Jurnalul intim dintre anii 1853—1865 este nespuse de prețios pentru cunoașterea evoluției marelui Tolstoi. Tinerețea bogată în lux, plăceri și violențe n'a omorât în sufletul său simțămintele de generozitate și intuiția realităților crude din imperiul țarist, căci a început să-și dea seama la vreme de primejdiile pantei pe care apucase. Inima i-s'a strâns de groază și desgust pentru acea epocă a vieții sale. Dar deodată cu reflexiunea a început cariera sa foarte fecundă de scriitor. Citind jurnalul avem o puter-

nică impresiune de schimbarea ce-au produs-o asupra sufletului său călătoriile, în țară și străinătate. În 1857 scria: „să nu se uite vorba mea că în doi ani țărani se vor răscula dacă nu vor fi eliberați într'un mod inteligent”. Iar ochiul său deschis tuturor privilegiștilor pentru a surprinde până și amănuntele, trebuia să se încante de civilizația apuseană. Cartea „Récits villageois” citită în excursia prin Franța și Germania l-a hotărât să creeze o școală pentru regiunea sa natală. În Germania admiră școlile populare și grădini de copii și ia contact cu socialiștii. În ciuda marilor proprietari vecini cari-l acoperiau cu insulte, Tolstoi a condus 40 de școli populare. Niciodată un jurnal nu va fi mai instructiv decât al lui Tolstoi în ce privește binefacerile excursiilor.

Personalismul energetic, de C. Rădulescu Motru. București, Casa Școalelor 1927.

Noul volum de filosofie al eruditului profesor dela universitatea din București d. C. Rădulescu Motru cuprinde în formă complexă și larg dezvoltată concepția sa originală despre personalismul energetic. Fragmente apăruseră mai înainte în diverse publicații. De astădată însă avem concepția complet rotunzită. D. Rădulescu Motru face o excursie în întreg câmpul gândirii filosofice, dela origina elină și misticismul feudal până la teoriile kantiană, nietzscheiană, materialistă și pragmatistă. Stăruiește asupra opozițiilor dintre spirit și materie, dintre *homo divinus* — misticul oriental și *homo faber* european. Arată că europeanul iscoditor și perseverent prin experiența și diviziunea muncii sale a făcut un progres decizător pentru diferențierea personalității. Prin libertate și mașinism europeanul a știut să-și dea o personalitate autonomă și suverană. Cu toate aceste perfecțiunea culturii europene a fost atinsă în creațiunile artistice și intelectuale numai, nu însă și în „organizarea creațiilor muncii”. D. Rădulescu Motru documentează în mod foarte convingător că persoana omenească nu se găsește în conflict, în antagonism cu natura, ci dimpotrivă în corelație, omul este chiar *coroana naturii*, este natura întregită, realizată în cea mai frumoasă expresiune a ei. Secretul dezvoltării viitoare stă în „structurarea aptitudinilor sufletești”. Ideala omului trebuie să fie a ajunge „persoana energetică a profesionistului de vocație”. Căci „numai prin inobilarea muncii se desăvârșește cultura, iar inobilarea muncii este rezultatul dezvoltării și utilizării aptitudinilor profesionale”. Direcția Europei se poate întrezări: vom avea o productivitate și o practicitate sporită.

Kant privește persoana omenească din punct de vedere static potrivit formelor apriori ale inteligenței, Hegel din punct de vedere dialectic, iar Nietzsche din punct de vedere evolutiv biologic (supraomul-ideal înfăptuit prin eforturile omului). Concepția personalismului energetic postulează „ridicarea conștiinței omului la rolul de continuatoare și transformatoare a energiei naturii”. Savantul german Ostwald susținea energetismul său în senzul că persoana este o energie ca oricare alta, juxtapusă celor-

alte energii cosmice. Nu poate fi așa. În natură nu este haos, ci o tendință de a realiza un plan. Persoana este „realitatea cea mai întregită dintre câte cunoaștem, — în viața persoanei se face imbinarea diferitelor concretizări pe cari le ia legea energiei”, „personalismul este energia în actul său cel mai desăvârșit — o unitate de actualizare spre care se dirijează toată desfășurarea energiei în natură...”

Cu privire la îndrumarea reală a culturii românești și a celei europene, autorul mai spune: „până acum Europa a cunoscut pe specialistul în dialectica adevărului și frumosului, pe specialistul, care lucra pentru elită; de astăzi înainte Europa va cunoaște pe muncitorul calificat, la care dialectica adevărului și a frumosului se întregeste în munca brațelor și în tehnica, pentru a da produse practice și folositoare tuturor”; numim personalitate pe omul care a reușit să răscolească în sufletul său, și în sufletul altora aptitudini nobile de muncă; „...afirmând solidaritatea idealului cu rădăcinile economice și biologice ale tuturor celorce locuiesc împreună poți să întărești viitorul neamului tău”.

Personalismul energetic este o concepție fermecătoare, elaborată printr-o gândire meticuloasă și cu întregul aparat științific care stă la îndemâna savantului nostru.

Perspectivile dezvoltării poporului român sunt stăruitor înfățișate, astfel încât personalismul energetic pune la îndemâna intelectualității române ca și a guvernanților o sumedenie de modalități și posibilități practice ale progresului viitor. Deci nu este numai de interes abstract-filosofic, ci și de o utilitate, de cea mai vie și ardentă actualitate. Cartea sa este o *apologie* a muncii: „munca precede personalitatea”.

D. C. Rădulescu-Motru pledează cu o convingere de fanatic, de apostol pentru personalismul energetic care ne deschide drumuri ademenitoare spre viitor.

Cultura și filosofia română s'a împodobit cu o perlă.

Feminismul, de Elena. dr. Bogdan. Timișoara 1926.

Am fost surprins de această carte luxoasă care așează feminismul pe adevăratele sale temelii: egalitatea politică și socială a femeii și democratizarea vieții de stat. Radicalismul vederilor proprii ca și critica hotărâtă a taberelor adverse, fac din cartea dnei Bogdan o contribuție însemnată la curentul de reabilitare a femeii — pe care dsa îl datează de curând, însă căruia sociologii îi fixează origina în jurul anului 1100 după Hristos deodată cu romantismul apusean al cruciadelor. Dna Bogdan are dreptate că feminismul progresează în măsura în care se dezvoltă ideea de stat. În aceeași măsură crește, prinde în conștiințele numeroase convingerea, că locul femeii este pretutindeni alături de bărbat, în școală, parlament, în administrația de stat. Este interesantă expunerea stării actuale a feminismului destul de sfios în statele europene și la noi.

Ceeace e de remarcant îndeosebi este râvna științifică a autoarei de a se documenta cât mai aprofundat, studiind o bibliografie feministă însemnată, asupra concepției sociale despre rolul femeii.

Este un început bun. Un mănunchiu de feministe convinse va putea să schimbe o întregă mentalitate învechită și primă ignoranței.

Ion Clopotel

Din trecutul orașelor noastre ardelenne

— Numărul caselor urbane —

Desvoltarea edilitară a orașelor noastre ardelenne a mers încet.

Centrul celor mai multe, mai ales al celor săsești, îl forma orașul intern — die innere Stadt. — Aici se aflau clădirile mai însemnate și biserica, cu fortificații. În jurul acestui nucleu s'a dezvoltat orașul de mai târziu.

La început populația a fost foarte redusă ca număr. Abia atingea cifra de câteva mii. Așa, bunăoară, Clujul la 1720 avea 1095 gospodării, ceea ce făcea cam 6000 suflete.

Substratul etnic colonizator i-s'au suprapus cu timpul două elemente: unul privilegiat, recrutat din nobilimea atrasă spre orașe de confortul acestora; — și altul rural, împins spre orașe de viața grea și trudnică a satelor.

Elementul rural imigrat a sporit, împreună cu elementul de baștină colonizator, tot mai mult pătura burgheză opidană. Elementul nobilitar însă și-a disputat veacuri de-a rândul drepturile privilegiate de clasă, pe cari încerca să și le valideze și în cadrele vieții urbane. Ruralii satelor ungurești s'au dovedit mai tari. Avantajați de situația economică și politica de popor dominant, ei au eucerit cele mai multe orașe ardelenne, impunându-le timbrul etnic al rasei lor. Au ajuns cu timpul stăpâni economiști ai multor orașe. Al lor a fost centrul cu cele mai frumoase și solide case, a lor proprietatea imobiliară.

Nu tot așa ruralii satelor noastre. La unguri a fost o imigrație înspre orașe consecvent și conștient condusă și alimentată. Ei au fost invadatorii biruitori. Ei căutau orașul spre a-l cuceri, spre a-l schimba într-o forță economică și culturală creatoare. Ruralii noștri s'au așezat la orașe nu spre a le cuceri, ci spre a-și găsi în ele un refugiu. Refugiații satelor noastre au format cea mai pauperizată pătură urbană. Casele lor sunt aproape la fel cu cele rurale, construite neigienic, din material slab. Suburbiile unde locuiesc nu au aproape nici unul din conforturile vieții moderne. Inlesnirile civilizației moderne ating numai centrele orașelor. Suburbiile românești sunt și astăzi aproape în aceleași condiții, ca înainte cu 200—300 ani.

Găsim români în orașele ardelenne din timpurile cele mai vechi. Conscripția din 1720 ne dă, pentru câteva orașe, numărul gospodăriilor românești. Așa: Alba-Iulia cu 76; Târgul Mureș cu 4; Făgăraș cu 17; Bistrița cu 37; Brașovul cu 738; Mediaș cu 95; Sighișoara cu 55; Sibiu cu 11.

Sporindu-se populația s'a sporit, în mod firesc și numărul construcțiilor.

Conscripția construcțiilor o găsim numai la începutul veacului XIX, pentru anul

1838. Cea din 1720 ne dă numai numărul gospodăriilor contribuabile. Așa că din ea nu se poate stabili numărul adevărat al caselor. Conscripția din 1838 ne dă numărul total al caselor. Dar și acestea, ca și conscripțiile mai noi, sunt defectuoase și imprecise. Le lipsesc două specificații: a felului și a materialului de construcție — și mai ales a naționalității proprietarilor. Amândouă importante din punct de vedere economic și național. Dar și așa cum sunt, își au aceste conscripții importanța lor. Deși defectuoasă, o dăm și pe cea din 1720. N'o avem pentru toate orașele nici pe cea din 1720, nici pe cea din 1838. O avem completă pe cea din 1920, făcută de organele noastre oficiale.

		Numărul caselor în		
		1720	1838	1920
1	Abrud	282	—	585
2	Alba-Iulia	211	571	1700
3	Aiud	—	879	1309
4	Arad	—	—	—
5	Bistrița	735	646	1606
6	Brașov	2333	3852	4614
7	Baia-Mare	—	—	2606
8	Baia-Sprie	—	—	1008
9	Cluj	1095	2570	6283
10	Caransebeș	—	—	1400
11	Careii-Mari	—	—	4500
12	Deva	—	—	1303
13	Dicioșanmărtin	—	—	754
14	Dej	—	—	1650
15	Făgăraș	137	717	1065
16	Gheorgheni	—	—	1462
17	Gherla	—	488	968
18	Hajeg	96	—	591
19	Hunedoara	85	—	906
20	Ibașfalău	—	477	62
21	Lugoș	—	—	—
22	Mediaș	600	891	1436
23	Miercurea Ciucului	44	—	454
24	Orăștie	332	768	1420
25	Odorheiu	—	—	—
26	Oradea-Mare	—	—	5365
27	Ocna Sibiului	254	822	1025
28	Reghinul Săsesc	—	897	999
29	Sf. Gheorghe	—	—	1329
30	Sighișoara	773	1339	2020
31	Sibiu	1387	1974	2610
32	Șebeșul Săsesc	285	887	1526
33	Sighet	—	—	2819
34	Sătmar	—	—	4271
35	Șimleul Silvaniei	—	—	1065
36	Târgul Săcuiesc	—	—	1648
37	Târgul Mureș	524	1060	3733
38	Turda	507	1535	3250
39	Timișoara	—	—	5287
40	Zalău	—	1000	1427

Totalul caselor urbane pentru anul 1920, e: 85,992. Raportând această cifră la numărul total al populației noastre urbane, vin pe o casă în general cam 9 locuitori. E o medie destul de normală.

Petru Suciu

Hoții de Fr. Schiller la Teatrul Național din București

Prima lucrare a marelui dramaturg german Fr. Schiller „Hoții” se reprezintă de câțiva timp la Teatrul Național. Tragedia aceasta cu tot romantismul ei, va putea emoționa totdeauna publicul din sală prin infernalitatea acțiunii fiului detronat și decăzut al bătrânului conte Moor, Franz. Schiller a făcut din rolul lui Franz încarnațiunea cea mai completă a intrigantului pervers, egoist, ambițios și lacom după bunuri lumești.

Punctul central al întregii acțiuni e prin urmare, jocul lui Franz. Pe scenele germane serioasa tragedie a lui F. Schiller „Hoții” nici nu se reprezintă, dacă nu există un actor de prima forță, care să joace rolul lui Franz cu toate mijloacele reclamate de construcția psihică dată de autor creațiunii sale.

La Teatrul Național din București lucrul acesta, atât de esențial, a fost ignorat cu totul și rolul lui Franz a fost încredințat dlui N. Băltățeanu, care nu era indicat de loc pentru el. Urmarea a fost că din intrigantul Franz al lui Schiller a ieșit o caricatură a dlui Băltățeanu, căruia-i lipsește și organul și mimica necesare pentru acest rol. În scena cea mai dureroasă, când se anunță, în mod mincinos, moartea lui Carl, fiul cel bun dar izgonit al contelui Moor, văicărările dlui Nottara (contele Moor) și ale dlui Băltățeanu produc de adreptul un efect comic și publicul nu-și poate stăpâni râsul.

A reprezenta, în astfel de condițiuni, o tragedie ca „Hoții” nu e de loc onorific pentru prima noastră scenă.

Mult superiori dlui Băltățeanu au fost d. Vraca în rolul lui Carl și d. Polizu în Schweitzer.

De remarcat mai e faptul că o echipă de artiști dela Teatrul Național, sub conducerea dlui Gh. Ciprian, a fost trimisă în turneu în provincie tot cu piesa „Hoții”. În acest ansamblu rolul lui Franz a fost încredințat dlui Ciprian, ca o slabă recompensă pentru faptul că nu i-s'a dat rolul pe scena Teatrului Național, singurul indicat pentru aceasta.

Cazul petrecut cu „Hoții” e semnificativ pentru modul cum se înțelege la noi a se face artă teatrală.

Ion Băilă

Pensiuni pentru „criminalii” politici. — Din Varșovia se anunță, că consiliul de miniștri a hotărât să acorde printr-o lege specială pensii tuturor acelor polonezi din teritoriile foste rusești, austriace sau germane, cari au fost pedepsiți de către vechile regimuri pentru „crimele” politice săvârșite în favorul poloniei. Aceste pensii se vor acorda persoanelor, cari în timpul dela 1870—1918 au fost condamnate la temniță pe viață sau au suferit expulzării. Pensiunile se vor da și văduvelor, dacă nu s'au remăritat, și orfanilor până la 18 ani.

Și la noi s'a făcut, dar numai în parte, dreptate foștilor luptători naționali respective familiilor lor. Guvernul liberal a votat o pensie viageră văduvei lui Dr. Ioan Rațiu, iar actualul guvern a acordat de-asemena pensii viagere văduvelor, lui Ioan Russu-Șirianu și Dr. Aurel C. Popoviciu.

Scrisoare din Paris

— Din volbura romantismului francez —

Am așteptat să văd pregătirile ce se fac la noi în vederea serbării romantismului. Căci romantismul are și el un centenar. Data istorică este publicarea, de către Victor Hugo, a manifestului care servește de prefață la piesa lui: *Cromwell*. El datează din 1827 și trece drept una din teoriile literare care au revoluționat cel mai mult literatura.

Mărturisesc că niciodată n'am reușit să gust pe de-a întregul faimoasa prefață a lui Cromwell. Și mai mărturisesc că afară de frazele sonore și combative ale lui Victor Hugo, nici o idee fecundă n'a prelungit în mine ecoul ei, nici un adevăr omenesc adânc nu m'a mișcat — și mi vine chiar a zâmbi față de seriozitatea cu care marele poet înșiră cuvinte după cuvinte, imagină după imagine.

Luați și recitiți, vă rog, faimoasa prefață, și bunul simț vă va împinge a vă întreba întrucât proza lui Victor Hugo a putut ea s'gdui în așa chip lumea literară de pe vremea-i? Înțeleg ca principiile lui Newton, atunci când le-a descoperit pentru întâia oară, să fi schimbat fața științei, iar cugetările lui Pascal să fi modificat viziunea, pe care o avea omenirea până la el, a infinitului mare sau mic; înțeleg chiar ca operele lui Rousseau, cu toată retorica lor, să fi alterat, prin gustul sălbatice dar profund al naturii de care sunt impregnate, modul contemplativ al acelor care le-au creat — dar nu pot pricepe ca prefața lui Cromwell să fi putut produce atâta mișcare și un rezultat așa de durabil. În alte cuvinte, nu-mi intră în cap ca ea să fi creat romantismul!

De fapt, nu l-a creat. Și nici Hugo, nici Lamartine, nici Vigny și nici Gautier nu l-au creat. Fiecare epocă literară importantă se caracterizează printr'un fel de pornire unanimă la artiștii contemporani: impuls de sensibilitate, de cugetare... Geniul lui Victor Hugo, al lui Vigny a fost ce a fost — și în orice altă epocă ar fi trăit acești doi mari scriitori, sensibilitatea și viziunea lor ar fi rămas aceleași. Când Hugo și-a publicat *Les Orientales* și *Les Feuilles d'Automne* el nu s'a gândit desigur că talentul său este în opoziție perfectă cu literatura așa zisă clasică. Poetul a scris după caracterul inspirației lui. Criticii, desigur, au constatat, ocupându-se de operele lui, originalitatea autorului și contrastul care există între dansul și felul de a scrie al literaților cari l-au precedat de mult. Alți scriitori ca Vigny, Lamartine, Gautier, în virtutea misterioasei legi care vrea ca o epocă literară să prezinte spontanec același caracter la mai mulți artiști deodată, și-au dat seama că felul lor de a concepe și de a simți se apropie de acela al lui Victor Hugo — fiind deci în opoziție cu clasicismul. Și atunci le-a dat prin minte să proclame ca romantismul s'a născut, că scopul lui era de a combate regulile de compoziție și de stil ale autorilor clasici, și de a institui predominarea imaginației și a sensibilității asupra rațiunii.

Căci ei își închipuiau că în Racine, în La Fontaine, în Molière, în Pascal, în Corneille — ceace predomina era rațiunea, a decă spiritul lăudă dar sec. Numai gândir du-ne la această credință a romanticilor n

dăm seama de neseriozitatea teoriilor literare cari explicau romantismul. Pascal, La Fontaine, Molière și Racine aveau cel puțin tot atât de multă sensibilitate ca Victor Hugo, Vigny, Lamartine — dar ei și-o exprimau altfel, iată totul. Bine înțeles că nu trebuie pentru a se ilustra o teorie, să se facă apel la scriitorii de mână a doua și a treia, palizi imitatori ai maștrilor, cari de obicei le exagerează defectele dar nu reușesc să-și însușească meritele lor. Evident că un Casimir Delavigne, sau mai înainte de el un Rotrou nu au fost decât umbrele lui Corneille — sau dacă nu umbrele lui, căci aveau și ei merite reale, niște discipoli cuvințioși ai autorului lui *Cid*. Și întru cât piesele lui Victor Hugo, bunăoară, denotă ele o sensibilitate mai adâncă decât piesele lui Racine? Imi pare, că dimpotrivă... În orice caz, eu unul prefer psihologia adâncă, arzătoare, dar discret exprimată din piesele lui Racine, tiradelor magnifice dar goale de idei și de sentimente cari compun piesele lui Victor Hugo.

Din câte am spus până aci, să nu vă închipuiți însă un moment că voiesc să neg dominația romantismului. În realitate, el nu se poate contesta. Astăzi însă, după o sută de ani, putem judeca în calm și cu nepărtinire că romantism se poate numi un anumit fel de artă care a caracterizat scriitorii și artiștii dintr'o epocă determinată, iar nici de cum — așa cum își închipuiau ei — voința lor de a se război împotriva clasicismului. Aceleași lupte au avut loc după romantism — când Zola se făcea să distrugă acest „fel de literatură emfatică și falsă care denaturează adevărul” — și Zola voia să instituiască naturalismul pe ruinele romantismului, întocmai după cum Victor Hugo, se străduise să înlocuiască clasicismul, „contrar adevărului omenesc”, prin romantism.

În realitate, nimeni n'a înlocuit nimic. Un artist de geniu ca Delacroix, bunăoară, se poate pune cel mult în paralelă cu un alt artist de geniu cum a fost Poussin sau Claude Lorrain — după cum un mare poet ca Hugo poate îmbogăți o limbă cu operele lui, fără să fie nevoie a zdruncina reputația unui alt mare poet, un Lafontaine sau un Corneille. Romantic, sau clasic, sau naturalist, marii artiști rămân mari artiști — iar luptele pe cari le duc în existența lor contra altor oameni sau altor teorii sunt: o chestiune de simplă politică literară. Sau mai bine zis, ei caută să-și explice opera, după realizare, închipuindu-și foarte sincer că pricinile concepției lor sunt aceleași pe cari le găsesc odată ce opera lor este întocmită.

Vanitate a teoriilor literare... Ca să înțeleg mai bine romantismul în toată amploarea sa, am avut ideea să-l caut, nu în operele literare de pe vremuri, ci în viața publică și intimă a epocii. Am vrut să-mi dau seama dacă felul de existență a publicului a fost altul ca în alte epoci. Și atunci am recurs la colecțiile de ziare dela biblioteca națională.

Nu știu ce impresie produce asupra altora un număr vechiu de ziar. Pe mine, mă mișcă adânc. Și cu cât epoca în care a apărut ziarul este mai îndepărtată, cu

atât emoțiunea mea e mai adâncă. O melancolie confuză, asemănătoare valurilor fâde de parfum ce se înalță din sticlulele de mireasmă goale, mă năpădește. Căci trecutului todeauna ne tulbură, chiar când nu conține nici o parcelă din propria noastră viață. Un număr vechiu de ziar, mai ales, imi pare o zi din existența universală. Viața îi imprimă urmele ei, căci fericirea sau nefericirea semenilor noștri sunt înscrise pe hârtia îngălbenită. Am răsfoit dar colecțiile de jurnale din epoca romantică. Voiam să-mi dau seama dacă existența cotidiană era, în esența ei, alterată în acea epocă. Și m'am convins că dacă omenirea este veșnic aceeași în fond, dacă sentimentele ei profunde de jale, de iubire, de milă, de teamă rămân neclintite, expresia lor totuși se deosebește în fiecare epocă.

Epoca romantică și-a avut așa dar caracterul ei particular. M'am convins de aceasta cetind dările de seamă ale faptelor diverse de pe vremuri. Sinucidările, accidentele, crimele erau descrise în felul cum nu se descriu azi, bunăoară. Un fel de emfază, o exaltare ciudată de sentimente și de idei prezidau la judecarea faptelor cotidiene. Realitatea, pe care mai târziu Zola și discipolii săi aveau s'o găsească prea puțin tristă și pe care aveau s'o întristeze și s'o învinovățească cu exces, realitatea aceasta era denaturată deosemeni de romantici. Un ton declamatoriu, un simțământ de eroism exagerat, pornirea de a se da cuvintelor exemple o vibrațiune puțin justificată caracterizează tonul ziarelor de cari vă vorbesc. De un om călcat de trăsura pe Cours-la-Reine, de exemplu, se scria: „În vreme ce gardienii îl purtau pe brațe, rănitul privi în jurul său cu ochi mari și scânteetori (?). Deodată, cuprinzând zarea cu privirea el strigă: Ce mare, ce frumos e Parisul! Abea acum îl văd, în minutul morții. Trăiască (Parisul)... Și expiră...” Și din orice relatare de acest fel, reese acest ton de îngâmfare naivă. Mai ales, când e vorba de dramele pasionale, vă las să judecați... Nu uitați că eroii pieselor și a romanelor romantici erau tineri și tinere de o paloare de ceață, ale căror „priviri sumbre ascundeau un secret acut”, că eroii masculini erau de obicei tineri tuberculoși sau cel puțin adânc bolnavi. Cetiți versurile lui Lamartine, și vă veți da seama de candoarea eterică scumpă romanticilor.

Și acum mă întreb: Caracterul acesta al romantismului, a fost el imprimat vieții de marii artiști și scriitorii romantici, sau ei înșiși n'au făcut decât să exprime caracterul vieții generale de pe timpul lor? Eu cred că a doua formulă este cea adevărată. Și mai ales, când vă voi fi vorbit, într'o altă cronică, de amorurile romantice celebre, veți fi și mai convinși de aceasta, regăsind în piesele și romanele cele mai prestigioase ale acelei epoci, eroi și eroine luate aproape din lumea reală.

Adrian Corbul

— Din statistica privitoare la numărul grevelor, participanților la greve și zilelor de lucru pierdute, pentru anul 1925-aflăm că, în cursul acestui an s'au pierdut în total 208.501 zile de lucru din cauza grevelor, cari au fost în număr de 69 la un total de 220 întreprinderi. Muncitorii participanți la greve s'au numărat la 19.683. La întreprinderile de stat, județ sau comună nu s'au declarat greve în 1925.

„Astra” medicală la sate

Una dintre cele mai importante probleme care preocupă o țară este aceea a populației. Sănătatea publică este întâia datorie a fiecărui om de stat. Opera igienei sociale se impune la noi mai mult decât oriunde, când ne gândim la locul trist cel ocupăm printre țările civilizate. Sifilisul, tuberculoza, alcoolismul, mortalitatea infantilă, bolile infecțioase și cancerul își dau mâna secerând anual mii de vieți, necruțând pe nimeni. Ravagiile cele mari însă le fac aceste boli la sate.

Condițiile igienice în care trăiește țăranul român nu atât din lipsă de mijloace, cât mai ales din necunoașterea celor mai elementare principii de igienă — fac ca să fie decimată de o serie de boli sociale, cari și-au făcut cuib adânc în straturile țărănimii.

Pierderile pe cari le suferim în urma acestor plăgi sociale sunt incalculabile când este vorba de o repercuziune asupra viitorului nostru privit din punct de vedere al prosperității biologice. Aceste boli ca niște burujeni rele, împiedecă sporirea numerică a națiunii și reduce în același timp vigoarea generațiilor viitoare. Satele române oferă un spectacol dintre cele mai triste. Cărciumele s'au înmulțit în mod îngrozitor. Cu câțiva zeci de ani înainte abia exista câte un han la distanțe mari, care oferea odihnă trupurilor istovite ale călătorilor. Astăzi însă alcoolul este apa vieții pentru crâșmari, otrăvind în mod lent dar sigur trupurile țăranilor trudiți după muncă zilei. Alcoolul trebuie considerat ca un vrășmaș puternic care așterne patul celorlalte boli sociale. În câteva sate pe cari am avut ocazia să le străbatem am auzit strigătul țăranilor cumiți de a se lua măsuri energice pentru stărpirea acestui flagel puternic.

Tot atât de înspăimântătoare sunt statisticele sanitare cari ne arată cruda realitate în ce privește celelalte boli sociale. Trebuie însă să mărturisim că foarte multe din aceste boli sunt evitabile. Secția medicală și biopolitică a „Astre” în frunte cu distincții ei conducători prof. dr. Iuliu Hațieganu, prof. dr. Moldovan, prof. dr. Iacobovici și-a dat seamă de primejdia ce ne amenință. Și-a fixat ca scop propagarea cunoștințelor de igienă, eugenie și biopolitică în masele largi ale populației române dela orașe și sate. Ea nu urmărește alt scop decât prosperitatea fizică, intelectuală și morală (biologică) a națiunii. Făcând apel la toți medicii cu dragoste de neamul nostru, a și început o campanie sănătoasă la sate. La acest apel au răspuns în primul rând membrii societății asistenților și preparatorilor din Cluj în frunte cu valorosul ei președinte dr. Kernbach și a societății studenților în medicină, cari își sacrifică cu abnegație duminicile destinate repausului pentru a-și da tributul lor, ușurând năcazurile și suferințele țăranului nostru.

Principiul elementar călăuzitor este: E mult mai ușor să previi o boală decât să o tratezi. Idealul e ca omul să-și mențină sănătatea și să nu recurgă la tratament.

Urmând acest principiu secția medicală și biopolitică a „Astre” în colaborare cu d. dr. Bașotă, medicul primar al orașului Cluj, neobositul dr. Dominic Stanca, cu societatea asistenților și preparatorilor și societatea studenților în medicină a și început în luna Martie a. e. o propagandă sanitară intensă. În fiecare Duminică s'au trimis în diferitele sate din județul Cluj, conferențieri cari au arătat țăranului în mod plâstic, prin planșe, diapozitive, cinematografe, pericolul ce-l amenință, urmările grave ale boalelor și modul cum trebuie să se ferească de ele.

Nu s'a urmărit altceva, decât păstrarea celei mai scumpe zestre pe care o are individul — sănătatea — ferindu-l de boli de o parte, și de altă parte menținerea echilibrului organismului uman, adică utilizarea rațională a forțelor umane. Prin sfaturi se arată țăranului cum trebuie să fie îmbrăcăminte și alimentația rațională.

Conferințele au fost urmărite peste tot cu multă atenție. Secția medicală a făcut un sacrificiu enorm susținând cheltuielile de transport pentru conferențieri, în timpul din urmă i-a sosit un ajutor prețios și pe această cale mulțumim onoratei delegațiunii permanente a județului Cluj, precum și dlui primar al orașului, cari înțelegând menirea acestei propagande utile a pus la dispoziția „Astre” medicale câte un automobil pentru transport. În total s'au ținut în decurs de 2 luni 93 conferințe după cum urmează în tabloul alăturat:

Nr. conf.	Data și localitatea unde s'a ținut conferința	Titlul conferințelor	Conferențierii
	<i>13 Martie a. c.</i>		
1	Chinteni	Bolile infecțioase	Dr. Glăvan
2	"	Sifilisul	Dr. Crâșmaru
3	Deuș	Sifilisul	Dr. Târlea
4	"	Tuberculoză	Dr. Danicico
5	Vechea	Sifilisul	Dr. Târlea
6	"	Tuberculoză	Dr. Danicico
7	Nădășel	Bolile infecțioase	Dr. Turcu
8	"	Mortalitatea infantilă	Drd. Mara
9	Gârbău	Bolile infecțioase	Dr. Kernbach
10	"	Cancer	Dr. Onaca
11	"	Mortalitatea infantilă	Drd. Dinescu
12	Aghireș	Alcoholism	Dr. Gavrilă
13	"	Cancer	Drd. Jianu
	<i>20 Martie a. c.</i>		
14	Baciu	Tuberculoză	Dr. Ticușan
15	"	Mortalitatea infantilă	Drd. Ciocan
16	Băbuțiu	Sifilisul	Drd. Foiș
17	"	Mortalitatea infantilă	Dr. Caba
18	Fodora	Tuberculoză	Drd. Purge
19	"	Mortalitatea infantilă	Dr. Caba
20	Așchileul-mare	Tuberculoză	Drd. Purge
21	"	Sifilisul	Dr. Caba
22	Huedin	Tuberculoză	Dr. Mitrea
23	"	Cancer	Dna Dr. Mitrea
24	Bologa	Bolile infecțioase	Drd. Comșa
25	"	Cancer	Dr. Constantinescu
26	"	Sifilisul	Dr. Prodan
27	Poieni	Alcoholism	Drd. Manu
28	"	Sifilisul	Dr. Cadariu
29	Sân-Mihaiu de câmpie	Alcoholism	Dr. Spârchez
30	"	Bolile infecțioase	Dr. Popa
31	Budești	Alcoholism	Dr. Spârchez
32	"	Bolile infecțioase	Dr. Popa
	<i>27 Martie a. c.</i>		
33	Așchil-mic	Sifilisul	Dr. Telia
34	"	Bolile infecțioase	Dr. Bologa
35	Ugruțiu	Alcoholism	Dr. Râmneanțu
36	"	Bolile infecțioase	Dr. Bologa
37	Dragu	Sifilisul	Dr. Telia

Nr. conf.	Data și localitatea unde s'a ținut conferința	Titlu conferințelor	Conferențiar
38	"	Bolile infecțioase	Dr. Bologa
39	Ghiriașu	Tuberculoză	Drd. Borbil
40	"	Bolile infecțioase	Drd. Măgurean
41	Cămărașiu	Sifilisul	Dr. Runceanu
42	"	Bolile infecțioase	Drd. Ciurugo
43	Caliano	Sifilisul	Drd. Berar
44	"	Bolile infecțioase	Dr. Ioanit
45	Ciucea	Alcoholism	Dr. Spârchez
46	"	Bolile infecțioase	Dr. Popa
47	Bucea	Alcoholism	Dr. Popa
48	"	Bolile infecțioase	Dr. Spârchez
49	"	Tuberculoză	Dr. Veluda
50	Negreni	Cancer	Dr. Ungurean
<i>3 Aprilie a. c.</i>			
51	Bontida	Bolile infecțioase	Dr. Kernbach
52	"	Cancer	Dr. Bulgaru
53	Mănăstireni	Sifilisul	Dr. Drăgoiu
54	"	Tuberculoză	Dr. Groze
55	Dreda	Sifilisul	Dr. Foiș
56	"	Tuberculoză	Dr. Groze
<i>10 Aprilie a. c.</i>			
57	Gilău	Alcoholism	Dr. Spârchez
58	"	Tuberculoză	Dr. Danicio
59	Someșul rece	Tuberculoză	Dr. Danicio
60	"	Alcoholism	Dr. Spârchez
61	Florești	Tuberculoză	Dr. Danicio
62	"	Bolile infecțioase	Dr. Spârchez
63	Răscruci	Alcoholism	Dr. Cosma
64	"	Mortalitatea infantilă	Drd. Noveanu
65	Turda	Bolile infecțioase	Dr. Kernbach
<i>17 Aprilie a. c.</i>			
66	Fildu de sus	Sifilisul	Drd. Comșa
67	"	Bolile infecțioase	Dr. Turcu
68	"	Tuberculoză	Dr. Turcu
69	Fildu de mijloc	Sifilisul	Dr. Comșa
70	"	Bolile infecțioase	Dr. Turcu
71	"	Tuberculoză	Dr. Turcu
72	Fildu de jos	Sifilisul	Dr. Comșa
73	"	Bolile infecțioase	Dr. Turcu
74	"	Sifilisul	Dr. Comșa
<i>1 Mai a. c.</i>			
75	Almașiu	Sfaturi pentru popor	Prof. Chinezu
76	"	Bolile infecțioase	Dr. Spârchez
77	"	Alcoholism	Dr. Popa
78	Cuzăplac	Alcoholism	Dr. Spârchez
79	"	Bolile infecțioase	Dr. Popa
80	Mesteacăn	Sfaturi pentru popor	Prof. Dr. Pașca
81	"	Sfaturi igienice	Dr. Spârchez
<i>8 Mai a. c.</i>			
82	Zimboru	Bolile infecțioase	Dr. Glăvan
83	"	Alcoholism	Dr. Săbădeanu
84	Merța	Bolile infecțioase	Dr. Glăvan
85	"	Alcoholism	Dr. Săbădeanu
86	Dolu	Bolile infecțioase	Dr. Glăvan
87	"	Alcoholism	Dr. Săbădeanu
88	Chintău	Alcoholism	Dr. Mihăilă
89	"	Mortalitatea infantilă	Dr. Mihăilă
90	Deuș	Bolile infecțioase	Dr. Drăgoiu
91	"	Mortalitatea infantilă	Dr. Drăgoiu
92	Vechea	Bolile infecțioase	Dr. Drăgoiu
93	"	Mortalitatea infantilă	Dr. Drăgoiu

Felul cum au știut conducătorii secției medicale să dea îndrumările necesare pentru ținerea acestor conferințe, este de cel mai bun. Intotdeauna s'a insistat mult asupra modului de prevenire a diferitelor boli dar mai ales a bolilor infecțioase.

În ce privește lupta contra acestora în timpul din urmă s'au adus schimbări importante. Numai tratamentul va fi ineficace, dacă nu se adaugă și lupta preventivă. S'a spus întotdeauna țăranului să nu-și trimită copiii în vecini unde e scarlatină, difterie, sau altă boli contagioase pentru că aceste boli sunt molipsitoare și vor infecta și pe copiii lui. Am putea spune, că factorul cel mai important în combaterea bolilor sociale îl formează lupta preventivă.

Marele savant profesorul Calmette împreună cu profesorul de igienă din Paris Léon Bernard, într'un număr recent al unei reviste spun, că în lupta contra bolilor infecțioase spitalul oferă un loc pentru tratament, igiena socială însă are un rol tot așa de mare prin educația socială, în lupta contra flagelelor sociale.

Epoca pasteuriană a fost o adevărată revoluție științifică, s'au găsit agenții celor mai multe boale. Faptul însă că aceste boli sunt contagioase, dar în același timp și evitabile atunci când ne ferim de omul bolnav — îndrumă igiena către căutarea mijloacelor de a combate bolile. Așa s'a născut pe lângă tradiționala medicină curativă ramura ei nouă, medicina preventivă. Profesorul Bernard enunță înlocuirea poliției sanitare prin educația sanitară, el spune că preocuparea medicului nu este numai de a reda sănătatea indivizilor bolnavi, ci și de a-i înarma cu cunoștințe folositoare pentru evitarea bolilor, de a întări indivizii și colectivitatea și de a favoriza prin toate mijloacele dezvoltarea armonică a funcțiunilor normale ale organismului. Aceasta este medicina preventivă, care completează medicina curativă. Ceeace de curând profesorul Léon Bernard spunea, cu competența unui savant, cunoscător profund al problemelor de igienă socială, — secția medicală și biopolitică a „Astrei” a realizat deja grație îndrumărilor sănătoase date de conducătorii ei.

Opera aceasta care se face cu mari sacrificii, credem că va da în scurtă vreme rezultate favorabile. Satele pe care le-am străbătut, ne-au primit cu mult entuziasm, oferindu-ne nu numai tradiționala ospitalitate românească, dar și urmărind cu multă atenție sfaturile și învățămintele noi de cari sunt dornice. Suntem siguri că munca începută de secția medicală și biopolitică a „Astrei” va fi continuată cu multă energie și perseverență. Elanul cu care au pornit conferențiarul în această luptă sanitară este o cheazășie sigură de izbândă. Satele ne așteaptă.

Dr. Tiberiu Spârchez

Abonați „SOCIETATEA DE MÂINE”

Cronici culturale și artistice

TEATRU

Un turneu scandalos

În săptămâna trecută s'a oprit și la noi o „companie” dramatică plecată din Capitală în turneu cu „fantezia dramatică” a dlui V. Eftimiu, botezată *Cocoșul Negru*. Turneul era condus de un societar al teatrului național din București, d. Mielu Constantinescu, pe care l-am văzut, tot în anul acesta însoțind în turneu pe Mărioara Voiculescu și, mai onorabil, pe Maria Filotti. Umbra deci în societate aleasă, ca un frunțas al societății. Și nu l-am fi crezut în stare să se înjosească până într'atât, ca să-și pună numele și să-și cheltuiască temperamentul dramatic într'o echipă atât de ordinară, cum a fost aceea despre care vorbim. Dela început până la sfârșit numai răgnete desperate cu gâtlejuri răgușite, cum se pot auzi la amatorii de che-furi prelungite până a treia sau a patra zi; mișcări din mâni și din picioare, cari aminteau neori producțiile neplătite ale clienților dela azile de nervi; un dute-vino pe scenă a acelorăși persoane în câte trei sau patru roluri, cari nu erau studiate nici pentru parodie. În întregime un balamuc, pentru care — trebuie s'o recunoaștem, — numai d. Victor Eftimiu ne-ar fi putut oferi stofta. Meritul d-sale a și fost relevat de cei câțiva oameni de gust, cari umpleau locurile alături de atâția ce se delectau la acest spectacol, printre cari trebuie să numărăm însemnata populație școlară, ce umplea aproape toate lojele.

Dar, dacă d. Mielu Constantinescu nu s'a rușinat să conducă un astfel de turneu, pentru care lucru în alte țări civilizate cu siguranță ar fi fost alungat cu pietre din oraș; dacă atâta școlărima a putut fi dusă la teatru, ca să se înfrupte astfel din producția dramatică autohtonă, nu înțelegem cum organul de control al activității teatrale dela noi a putut da aprobare oficială unui astfel de „turneu”, merit să perversască gustul publicului, în parte, și să fure banii unei alte părți din același public. Înainte de a da aprobarea, s'a întrebat „forul suprem” cine sunt domni ce-și împart numele în toate orașele țării promițând un spectacol „de artă”? Sau controlul acestei activități de turnee nu-l face nimeni, atunci când avem, nu o direcție a „artelor” într'un minister oarecare, ci un minister al artelor, cu o serie de directori și subdirectori și de inspectori?

Cine e responsabil de această batjocură a artei dramatice, pentru care statul cheltuiește sume importante din bugetul lui a-nemic?!

CONFERINTE

Alex. Vaida: Politica națională și capitalul biologic național

Două idei fundamentale s'au desprins din conferința cu lungi peregrinări în istorie și cu apăsată subliniere a problemelor igienice, a dlui Vaida.

Întâi, grija pentru familie, nucleul societății organizate, care are menirea să conserve și să crească îmbunătățind capitalul biologic național. Mijloacele indicate de d. prof. I. Moldovan spre acest scop, le găsește bune conferențiarul. Statul și mai ales societatea, care poate acționa direct în privința aceasta, trebuie să poarte

grijă de familia sănătoasă, să împiedece dela viața conjugală elementele bolnave sau decadente. Primejdioase s'unt pentru viitorul capitalului nostru biologic nu numai plăgile sociale, cu îngrozitoarele lor urmări, ci și generațiile născute din familii cu vitalitate scăzută sau alterată, uneori până la demență. Deci selecțiune conștientă în capitalul biologic național.

Apoi, problema elitei românești. Reluând tema lui Eminescu, care se separase radical, în principiu, elementul românesc de baștină de elementul suprapus și neasimilat de masivul etnic românesc, d. Vaida spune că trebuie să promovăm parvenirea elementelor „cu sufletul de baștină”. Acesta ar fi principul „politicii naționale”. Din cauza celor două elemente componente din corpul etnic al națiunii noastre, și în politica noastră sunt două curente: unul indicat de necesitățile vitale ale neamului și susținut de românii de baștină, iar celalalt susținut de neoromânii hibrizi, cari n'au fost complet asimilați în capitalul nostru biologic. Important ar fi fost exemplificarea acestei teze, pentru mai multă precizie, necesară expunerii și necesară pentru cunoașterea atitudinii conferențiarului.

În problema elitei românești se cuprinde un întreg program politic. Elita unei societăți se primenește în viața democratică a statelor moderne și în această primenire constă însăși vitalitatea ei și valoarea ei pentru capitalul biologic național. De aceea grija pentru formarea elitei românești trebuie să stea la inima celor încredințați cu conducerea vieții organizate de Stat a neamului.

CARTI, REVISTE, ZIARE

Viața Românească, Martie. — „În jurul centenarului lui Beethoven”, d. Em. Ciomac notează cugetări subtile asupra „marului singuratic”, care și-a împlinit menirea luptând cu împotrivițiile destinului; asupra semnificației actuale a muzicii beethoveniene; și asupra sensului intim, profund uman și original, al creației sale muzicale. Din aceste note însă imaginea muzicianului apare luminoasă, o fizionomie bine conturată, cu tragicul ei sbucium pământean; și cu triumful sufletesc desăvârșit, exprimat în compoziția sa genială. D. Ciomac subliniază caracterul romantic al lui Beethoven: „B. e cel dintâiu (muzician) care se destăinuiește în fiecare pagină a lui. E omul modern. După copilul Mozart, el e bărbatul grav, cu simțul patetic al vieții, cu zbuciumul vremii pe care o trăiește. Desăvârșita statuă antică, a cărei față a rămas până la el inexpressivă își arată întâi oară, figura ei contractată. „El nu se bizue numai pe partea tehnică pentru a creia interesul”. Eroismul, luptele uriașe, îndoiala, melancolia, răzvrătirea, umorul, șaga, suferința desnădăjduită, biruința finală, stări de suflet foarte definite, toate ne îngăduie să întrevădem oricând în muzica lui Beethoven expansiunea lirică, experiența personalității sale, care cântă cu accente proprii, înfiorate, venite din adâncul firii lui. De aici până la muzica programatică e numai un pas, pe care putem spune că Beethoven l-a făcut pe jumătate în simfonia eroică, în cea pastorală ori în ultimele Quatoruri — și pe deplin, în cea din urmă parte a simfoniei a 9-a, când muzica singură ne mai fiind capabilă să redea tot conținutul emoțional voit, verbul prin oda

lui Schiller. închinată bucuriei, îi vine în ajutor. E o individualizare, o psihologie, o voință, o etică, un act de credință, oglindire a vremurilor lui furtunoase, care toate împreună au dat lui Beethoven un loc unic în arta lumii. Și o mândrie a romantismului e că-l poate revendica mai cu seamă prin acest conținut emoțional subiectiv al operii lui”.

Indemnul, Martie—Aprilie. — Târgu Mureșul dela hotarele Secuimii, unde și astăzi se mai poate înregistra fenomenul de desnaționalizare a românilor, ne trimite lunar o revistă literară, care închide între paginile ei mult avânt tineresc și multă trudă cărturărească. Am cetit însemnări „pe marginea actualității” grele de gânduri, cari pătrund adânc în miezul problemelor culturale sau literare ce se impun vremii noastre; încercări literare, care de multe ori surprind prin spontaneitatea expresiei, sau prin nouțata unei imagini ce se profilează viguros din desemnul versurilor. Iată câteva versuri din „Plânsul vântului”, pe care o semnează d. Bazil Gruia în numărul de față:

Cu tânguiri sinistre și deșarte
Imi bați la geam drumețule trudit...
În tine-i plânsul firii ce se stinge
Și ruga-i ce se pierde în infinit...

Ș'apoi câteva pagini latinești, cu traduceri din literatura noastră, pe cari le apreciem pentru efortul intelectual ce-l exprimă, deși nu le vedem rostul. În general o maturitate de cugetare și un cult al formei literare, pentru cari pot fi invidiați, redactorii acestei reviste de atâția vrăstnici cu un mare capital de pretenții, care nu poate „fructifica” însă decât greșeli de gramatică și naivități de cugetare. Căi redactorii acestei reviste sunt câțiva elevi ai liceului din Târgu Mureș, iar revista e „organul societății de lectură a liceului”. Și totuși, repetăm, mulți conducători de publicații dela noi i-ar putea invidia pe acești tineri curajoși cu nobile ambiții.

Bibliografie

Țara Voevozilor, Martie—Aprilie.
Correspondența Economică, Martie.
Ideia, Martie—Apr.
Sănătatea Publică, Maiu.
Legea Românească, 15 Apr.
Revue Prudy, Apr.
Graul Românesc, Apr.
Infrățirea Românească, 1 Maiu
Gutenberg Typograph, 7 Maiu
Korunk, Maiu
Școala Ialomiței, Apr.
Țara Noastră, 8 Maiu
Viața Medicală, Maiu.
Școala Mehedințului, Febr.—Martie.
Sinteza, Apr.

Mișcarea social — economică

„Mișcarea social-economică” își va ținea conferința sa cu programul anunțat în ziua de 19 Iunie, Duminică, în sala de ședințe a Camerei de Comerț din Cluj. Participanții sunt rugați a depune cotizația de lei 400 anual la banca Carpatia. Cluj, Piața Unirii 5.

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE

Congresul studențimii franceze

În a doua jumătate a lumii trecute s'a ținut la Strasbourg, capitala Alsaciei desrobite, congresul anual al uniunii generale a studenților francezi. Vechiul și pitorescul oraș a fost umplut de valurile neastâmpărate ale tinerimii din întreaga republică franceză; cântece de libertate au răsunat pe străzile unde odinioară se auzia tropotul căilor teutoni, entuziasme tinerești s'au vădit în viitorului patriei renăscute, culturii ei și, prin ea umanității, Franța întreagă și-a întors, în zilele acelea, privirea spre hotarul dela răsărit, spre nădejdea viitorului ei. Poincaré însuși, a primit prezența de onoare a congresului.

Cu câteva zile înainte se desbătuse într'unul din orașele Alsaciei un proces politic care făcuse mare valvă în întreaga opinie publică. De peste Rin vin și acolo îndemnuri subversive (și de bună seamă și bani) pentru acțiuni autonomiste, așa cum vin și aici și în Basarabia pentru a hrăni speranțe imposibile și a împedea colaborarea tuturor la unitatea ștatului nou, a întârziă deci ziua de multumire a tuturor cetățenilor lui. Procesul s'a încheiat cu strigătul acuzațului (Abatele Haegy): „Vive la France!”, cu cântecul Marseillaisei și cu lacrimi de emoție în ochii asistenței. Congresul studențesc a venit apoi ca o nouă afirmare a dreptului francez asupra provinciilor desrobite; iar faptul că însuși șeful guvernului Uniunii naționale și-a rostit cuvântul în aceea adunare tinerească a fost ca o consfințire definitivă a actului.

Congresul studențimii franceze ne impune unele reflexiuni și ne evocă unele amintiri. În vara anului 1920, dacă memoria nu ne înșală, străzile Clujului, desrobite, au răsunat, ca și străzile Strasbourgului, de cântecele tinerimii de pe întreg pământul românesc. De atunci nu s'a mai ținut un singur congres studențesc, care să fi avut entuziasmul general românesc al aceluia. Se pare că odată cu turburarea apelor politice s'au tulburat, fără speranțe de limpezire, și inimile tinerești. Era apoi în ani aceia, în sufletele tinerești, un mare entuziasm pentru ridicarea culturală a mulțimilor. Atunci au răsărit, ca niște ghiocci într'o primăvară binecuvântată, cerurile culturale studențești; vântul rău al politicianismului i-a ameniat însă și i-a uscat aproape pe toți. De atunci n'am mai avut o singură colaborare a tinerimii la faptele mari ale nației. Cunoaștem și ne-am alarmat cu toții de primejdia care a aprins vălvătaia tinerească; dar numai aceasta e durerea noastră națională și numai înălțurarea ei e speranța noastră națională? Nu vede studențimea cât de exploatăată e de politicianism, preocupându-se numai de această problemă, cum îi sunt înălțurate momentele de adevărată înălțare națională, atât de necesare educației ei sufletești? Singur marile adunări studențești, prin entuziasmul, calitatea și interesul lor nobil, pot imprima în conștiința mulțimii marile acte, vrerile și speranțele naționale. Poate singură o astfel de manifestare ar cuceri inimile indifferente sau înrăite încă ale tinerimii basarabene. Ne gândim la efectele unui congres studențesc ținut la Chișinău. Ar avea de partea lui toată opinia țării și poate ar câștiga de partea lui și întreaga tinerime basarabeană. Ar fi un imens câștig național. Și prilejuri se mai găsesc de-

stule în vremea aceasta de indiferențism, sau scepticism față de actele mari ale nației.

Horia Trandafir

3/15 Maiu. — Și în anul acesta, ca în fiecare an, gândurile noastre poposec pe câmpia dreptății ca un lan de grâu din marginea de miazăzi a Blajului de mai multe ori istoric. În anul răzmeriții s'au adunat pe întinderea ei români mulți ca cucuruzii de brad și au jurat că vor muri pentru libertatea românească. Un bloc masiv de piatră, fără altă expresie, simbolizând blocul unitar al poporului român de pretutindeni, stă dovadă pe locul adunării despre gândurile mărețe, cari încălzau pe cei veniți aici în acea zi de primăvară a desrobirii noastre. Căci nu erau numai ardeleni sau ungureni, ce se simțeau acasă, ci împreună cu ei, frați din principatele române de peste munți și, văzându-se împreună, frați de sânge și de tradiții din mai multe țări, ei s'au gândit cu înfiorare de bucurie la zilele de astăzi, când una suntem cu toții și o singură țară românească. Iar spre răsărit, pe culmea unui deal, o cruce de piatră cioplită fără mult artificiu însămnă drumul, pe care a coborât Iancu munteanul cu miile lui de moți, cari simbolizau curajul românesc gata să treacă la fapte, cu arma în mână, pentru a împlini cuvântul dreptății românești, pe care-l rostise cu o zi înainte înțeleptul iluminat Simion Bărnuțiu. Clopotele catedralei blăjene, care străjuște de altă parte, vor fi vestit în împărăția văzduhului momentele de înălțare. Și a fost această zi o zi de simțire panromânească și de chemare a unei dreptăți sociale. De aceea gândurile noastre acum, ca în fiecare an, poposec pe „câmpia libertății” și se închină amintirii preafiericților, cari au creat cu puterea sufletului lor această zi simbolică.

În amintirea lui Mihai Veliciu. — În Chișineul Aradului s'au întâlnit țărani din localitate și intelectuali din împrejurime sau din alte părți ale Ardealului, pentru a serba amintirea neînfricatăului luptător din generația memorandiștilor, Mihai Veliciu, Fusesse fiu de țărani și toată viața lui a rămas slujitorul țărânimii din aceasta regiune, pe care a ajutat-o la nevoie, a încurajat-o și a îndărjit-o în lupta mare și mărunță de fiecare zi împotriva mizeriilor ocârmuirii nedrepte și a mângăiat-o în momente de restriște. Numele lui este un simbol: simbolul celei mai călduroase alipiri de această țărânimie, în care vedea el și vedem noi însăși vîlga poporului nostru.

Pentru că semnase și el strigătul după dreptate al poporului român din cuprinsul Ungariei de pe vremuri, memorandumul din 1891, a șezut în închisoarea dela Văcz timp de 14 luni. Această ședere în închisoare a lăsat urme în viața lui, sănătatea i-a fost slăbită și puterile scurtate. Totuși n'a încetat să lupte pentru interesele românismului până la ceasul morții, în anul 1921, fără să peardă vre-odată credința în izbânda străduințelor sale.

Clopotele catedralei. — Am auzit glasul melancolic al clopotelor catedralei ortodoxe din orașul nostru, înălțate dăunăzi în turnulețele din fața bisericii ghemuite ca două mogâldețe de oameni bătrâni. Glasul acestor clopote aspiră spre mari înălțimi și vaste întinderi, ca să poată fi auzit de popor mult resfirat în întreg cuprinsul orașului, dar efemeră îi este truda, pen-

trucă turnurile care servesc de adăpost acestor clopote îl apasă în jos, iar cupola mărească pune stavilă răsunării lor.

Sfințirea clopotelor, în ziua de 1 Maiu, de către trei arhieri ai Ardealului: Episcopii Roman Ciorogariu al Oradiei, Ioan Stroia al Armatei și Nicolae Ivan al Clujului, a fost un prilej de recunoaștere a triumfului nostru în acest oraș strein odinioară. Pentru că mai presus de toate acest triumf al românismului în capitala Ardealului, care fusese insulă streină în mare de populație românească, îl va însemna și catedrala ortodoxă, ce se înalță încet dar trainic, pentru a înfrunta veacurile. Și sfințirea ei, când va veni, va fi din pricina aceasta prilej de obștească bucurie.

Bănuială și însinuare. — În foaia locală „Națiunea” a apărut un articol de fond cumpătat și inteligent al dlui G. Bogdan-Duică asupra rosturilor „Mișcării social-economice”. În aceeași foaie însă a apărut un alt articol, tot la fond, cu elucubrațiile unui anonim care nu poate fi decât un scâpătat al moralei și un intrigant de culise. A anticipa fără obraz asupra activității unei asociații de publiciști care și propune să ia sub analiză obiectivă și cinstită problemele cardinale ale vieții noastre publice, probleme pe care guvernării n'au prea adesea, răgazul și odihna științifică să le aprofundeze, și a-i presupune tendinți cu totul străine de ea, este pur și simplu o însinuare demnă de dispreț. Nu numai că este permis a urmări cu ochii în patru „Mișcarea social-economică”, așa cum amenință cer berul „Națiunii”, dar cu atât mai satisfăcuți vor fi membrii mișcării de interesul deșteptat față de asemenea probleme. Publicitatea ne priește. Ne place să respirăm în aer liber și ne întoarcem capul dela orice duhoare a căilor suterane — preferate de oameni politici. Democrația nu cunoaște rezerve și ascunzișuri, ci lupta sa contra întunericului se dă pe câmp deschis.

Ecouri

„Încărcată ca un pom de Crăciun, sau ca un cireș înflorit, ne sosește „Societatea de Măine” a dlui Clopoțel în întreitul ei număr de sărbători. Adunând în paginile ei frumos și îngrijit tipărite o serie lungă de rubrici variate: sociale, științifice, culturale, etc., etc., o cronică bogată și contribuții dela cunoscute și competente condeie de publiciști, ea s'a impus ca o revistă de temeinice și serioase cercetări, și de o rară actualitate. Numărul de Paști, care are și obișnuitul supliment literar, de sărbători, a adunat într'un mănunchi, scrisul a o mulțime de scriitori cunoscuți, îndeosebi ardeleni. Rândurile noastre puține, nu pot să rezume recenzând, toată bogăția acestui număr, de aceea amintim doar numele celor cari publică ceva în el: Gala Galaction, N. Ghiulea, Aurel Decei, H. Trandafir, Ap. D. Culea, Rom. Demetrescu, N. N. Matheescu, Ion Breazu, Al. Borza, P. Câmpeanu, N. Mărgineanu, Aug. Maior, C. Cerchez, Petru Suciu, A. Cotruș, (câteva poezii de o superioară valoare), Ecaterina Pitiș, Șt. Bezdechi, Teofil Bugnariu, Al. Negură, Ion Agărbiceanu, T. Murășanu, Vasile Stoica, P. Grimm, N. Batzaria, Al. Iacobescu, L. Kántor, Gavril Todică, E. D. Rosetti, Emil Isac, N. Buta, Olimpiu Boitoș și Ion Băilă. (Patria).

27
SOCIETĂȚII NOSTRI
 și de sporul cultural
 în mod eficient ce-l marchează
SOCIETATEA DE MÂINE

*în deosebi în viața publică
 a Ardealului vor face o
 faptă bună răspândind în
 cercurile lor și abonând
 cât mai mulți cãrturari.
 Tãria noastră este abo-
 namentul celor mulți.*

SOCIETATEA DE MÂINE

Adresa abo-
 Biblioteca Universității
 Cluj

12-13
 ex. of.
 2 ex.

SOCIETATEA DE MÂINE
 a intrat în simpatia generală
 a intelectualilor prin scrisul
 melodic pentru prosperitatea
 economiei și conștiinței sociale
 :: a românilor. ::
 Să nu rămână casă de intelectual
 fără
SOCIETATEA DE MÂINE

„Ageco”
 Societate Generală de Agentură și
 Comerț, Societate Anonimă
 Filială Brașov
 -!- Textile engros -!-

STOLLWERCK
 Specialități de Caramelle, Cio-
 colate, Bomboane sunt cele
 mai bune. Observați Numele!
STOLLWERCK
 Societatea Anonimă
 Brașov-București

„Hess”
 Această marcă garantează produse
 excelente de bomboane și ciocolată
 Biroul central și fabrica:
Brașov
 — Telefon: 215 și 671. —

„SCHMOLLPASTA”
 S. A. Brașov
 Fabrică de Cremă de ghețe
 Premiata de 30 de expoziții